

kvinner&familie

Medlemsblad for Norges Kvinne- og Familieforbund

Nr. 2/2010



Du er verdifull!

Ja til omsorg, nei til vold



Norges Kvinne- og Familieforbund

Norges Kvinne- og Familieforbunds handlingsplan for landsmøteperioden 2008 – 2010

KVINNEPOLITIKK:

Sikring av kvinners økonomiske rettigheter i likestillingsloven og ekteskapsloven.

Mål: Økonomisk likestilling mellom ektefeller i ekteskapet og mellom partene i samboerforhold, gjennom likedeling av inntekt og formue.

FAMILIEPOLITIKK:

Full barnehagedekning og økt kontantstøtte

Mål: Frihet for foreldre til selv å velge omsorgsform for sine barn.

MILJØ OG FORBRUKERPOLITIKK:

Matvaresikkerhet og kostvaner i hjem og skole.

Mål: Større kunnskap hos barn og unge om hva maten inneholder, sunt kosthold og hvordan mat tilberedes.

INTERNASJONALT SAMARBEID:

Internasjonal samarbeid for å bedre kvinners levekår verden over. Dette innebærer informasjonsarbeid samt prosjektarbeid i den 3. verden og organisasjonsbygging i Øst- og Sentral-Europa.

Vårt arbeid springer ut fra følgende visjon:

Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser, verdsetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

Hensikten er å

Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Målet er

Samfunnspåvirkning i kvinne- og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

K&F er tilsluttet

Nordens Kvinneforbund (NKF) og Associated Country Women of the World (ACWW).

Ja til omsorg - nei til vold!

En overskrift som sier mer enn vi kan klare å fatte.

Vi kan alle gjøre noe, så til sammen blir det et bra resultat.

I Norges Kvinne- og Familieforbund kjenner vi godt til temaet, for vi har arbeidet med det lenge.



Kretsleder i Oslo Elisabeth Stuberg Nielsen og fungerende forbundsleder Grete Nordbæk stod på stand på Eidsvollss Plass på K&F dagen 10. mars og delte ut brosjyrer og fortalte om Norges Kvinne og Familieforbund. Det var en fin solskinsdag og vi hadde mange hyggelige samtaler.

Ja til omsorg - nei til vold gir mange tanker som kan være vanskelig å være alene om og da kan vårt forbund være til hjelp. Ja til omsorg er forebyggende arbeid, og forebyggende arbeid er viktig i alle ting. Livskvalitet i hverdagen og fokus på mat, helse, miljø og kultur

er eksempler på forebyggende saker som vi alle kan gjøre noe for og med ikke minst å se hverandre og sette av tid til hverandre.

Vinteren er nå definitivt over og vi gleder oss over den flotte årstiden vi nå går inn i. Det er liv overalt og det er fuglekvisper og stor aktivitet hos alle både to og firbeinte. Denne våren har vært hektisk med mange møter og mye nytt å sette seg inn i.

Verdenskonferansen til ACWW, Associated Country Women of the World, ble i år holdt i Hot Springs i Arkansas, USA i midten av april 2010. Leder av vår prosjektkomite Anne Marit Hovstad og fungerende forbundsleder Grete Nordbæk skulle vært til stede, men de måtte dessverre melde avbud grunnet askeskyen. I denne konferansen velges både ny verdenspresident og europapresident, og denne avstemningen ble gjort pr e-post. Vår egen Ingunn Birkeland, som har vært medlem av FN komiteen i 8 år går nå av, Anne Marit Hovstad sto på valg i ACWWs prosjektkomite. Dette valget gjøres på neste styremøte.

Likevel, mai måned er måneden hvor vi alle skal kose oss og vi har øynene rettet mot 17. mai.

Glade barn i alle aldre med flagg og is i hånden det er slik vi ønsker at alle skal oppfatte at det er barnas dag. Forberedelsene til mai måned og alle de røde dagene gir både glede og mye arbeid ettersom vi snakker fritid eller arbeid.

Det å leve litt "grønnere" og ha fokus på alt det positive som er rundt oss gir mening. På møter med andre organisasjoner i disse vintermånedene er jeg blitt mer klar over at vi alle har en flott kulturarv å ta vare på og sammen påvirker vi hverandre til å ta kontakt for å få større slagkraft til våre saker.

Sommeren kommer snart, og da ønsker jeg alle gode feriedager til å ta vare på hverandre, det å bruke tiden maksimalt til å være tilstede i nuet og være glade for at vi har fire årstider i Norge slik at vi kan glede oss over hver årstid, for de gir oss sitt særpreg enten vi liker det eller ikke.

Vi ønsker nå en god varm sommerhilsen til alle.

Med vennlig hilsen fra
Grete Nordbæk
FUNGERENDE FORBUNDSLEDER

kvinner&familie

Nr. 2. 2010
124 årgang - Grunnlagt 1887

REDAKTØR:
Line Konstali

UTGIVER:
Norges Kvinne- og Familieforbund



This book is printed on Arctic the Volume Arctic Paper is a holder of FSC traceability certificate.

ADRESSE:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no

REDAKSJONSRADET:
Line Konstali
E-post: line@kvinnerogfamilie.no
Grete Nordbæk
E-post: grete@kvinnerogfamilie.no
Helen Svensson
E-post: helen@kvinnerogfamilie.no

INTERNETTADRESSE:
www.kvinnerogfamilie.no

ANNONSER:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99

ABONNEMENT:
Kan bestilles hos utgiver. NOK 150,- pr. år.
Medlemmer av forbundet får bladet gratis
Bankgiro 6034.05.20680

FORSIDEFOTO: Nina Bakke

DESIGN: punkt&prikke...
punktpricke@me.com
FORMIDLING: 2punkt AS
TRYKK: RK Grafisk AS

Opplag: 5.200
ISSN: 0806-1173
Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og annonser
er ikke tillatt uten etter avtale.

NESTE UTGAVE:
September 2010
Stoff innlevering: 13. august 2010

Å tilgi eller å ikke tilgi

Tilgivelse. Det høres så flott ut. Du er blitt utsatt for noe som har krenket deg, men du tilgir. Tilgivelse er sentralt i både det kristne og det humanistiske livssyn. Prinsipielt er det lett å være enig i at tilgivelse er den rette veien å gå.

Fredag 12. Mars kunne Aftenpostens A-magasin fortelle historien om Trine Kristoffersen og Arild Knutsen. For 22 år siden var de begge 14 år og leder i hver sin ungdomsgjeng. Etter å ha vært i konflikt med hverandre i en lengre periode, skjedde det fatale. Arild knivstakk Trine. Fra denne dag, i denne time og i dette minutt forandret Trines liv seg totalt. Årene etter bar preg av angst, depresjoner, sorg, bitterhet og skam. Hun fikk diagnosen post traumatisk stress og slet i hverdagen. En dag tok hun motet til seg og ringte gjerningsmannen. Arild Knutsen hadde hatt det tøft etter



hendelsen og slet med konstant dårlig samvittighet. Han hadde i flere år misbrukt narkotika. Trine fortalte ham at hun ville møte ham for å komme seg videre i livet. Hun ønsket en unnskyldning. Arild på sin side fikk endelig mulighet til å rette opp feilen han gjorde i ungdomstiden. Han la seg flat, tilga og viste en enorm anger og sympati for offeret som var rammet. Trine kunne endelig legge hendelsen bak seg og komme videre i livet sitt.

Tilgivelse kan for mange mennesker være en løsning som virker, men vi skal også være forsiktige med å kreve tilgivelse. Sigrun Tømmerås, menneskerettighetsaktivist og blogger, har flere ganger uttalt seg om tilgivelse. Som overgrepsoffer har hun opplevd at terapeuter ikke forstår henne når hun ikke vil tilgi overgriperen. Hun kritiserer psykiatrien for at etikkbegrepet ikke er godt nok brukt. *“Mens teologene har sett på tilgivelse og forsoning som et etisk anliggende, blir det i terapirommet behandlet som om dette skulle kunne besvares av vitenskap.”* Psykiatrien har i følge Tømmerås et litt for enkelt syn på at tilgivelse er sunt for offeret. Hun etterlyser klarere regler for rett og galt. At vi mennesker rett og slett ikke krenker hverandre.

Anna Luise Kirkengen ga i 2005 ut boken *“Hvordan krenkede barn blir syke voksne.”* Boken handler om medisinske dilemma; forholdet mellom den objektive, medisinske sannhet og pasientens subjektive erfaringer. Etter mange års praksis som allmennlege, kombinert med forskning, fant hun ut at omsorgssvikt, seksuelt misbruk og ulike former for mishandling kunne gi utslag i fysiske lidelser senere i livet. *“Hele kroppsopplevelsen, selvforståelsen og forståelsen av verden påvirkes nemlig av voldserfaring,”* forteller hun i sin bok. Hun beskriver også hvordan traumer kan påvirke et menneskes liv. Utsettes et menneske for en sterk påkjenning, kan selve hendelsen legges bort fra hukommelsen, men kroppen vil uansett huske krenkelsen. Senere kan enkle ting som lyder og lukter føre til hysteriske og ukontrollerte sammenbrudd satt i en helt annen sammenheng. Til og med den krenkede kan oppleve å ikke forstå hvorfor disse reaksjonene kommer. Det krever en avansert form for terapi og ikke alle klarer å overvinne traumene.

Nyere forskning viser at tilgivelse ikke nødvendigvis er så enkelt som vi tror. De fleste av oss som lever i et parforhold,

vet at vi med jevne mellomrom sårer hverandre og at begge parter til tider må kripe til korset og si unnskyld. Dette er vanlig og du trenger ikke være en dårlig person selv om du av og til sårer noen. Men hvis derimot et menneske utsettes for en ekstrem påkjenning over lang tid, er det ofte kroppen som styrer sinnet, ikke nødvendigvis selve tanken om å tilgi. Det kan virke enklere for utenforstående at vedkommende skal tilgi enn det er for den krenkede part.

Vi hører ofte om mennesker som kommer *“styrket ut av”* vonde hendelser. Tømmerås advarer på det sterkeste at fokuset vektlegges for mye på de som klarer dette, for virkeligheten er ikke alltid slik. En ny amerikansk undersøkelse bekrefter påstanden. Dean Kilpatrick, professor ved National Crime Victims Center, forsker på hvorfor enkelte mennesker klarer ekstreme påkjenninger og andre ikke. Dersom en naturkatastrofe inntreffer rammer den et helt samfunn. Er det logisk at hele befolkningen i dette området skal oppleve hendelsen helt likt?

Overlege Gunilla Klensmeden Fosse forsket på etterreaksjoner knyttet til mobbing. Da hun arbeidet som psykiater stusset hun over at et stort antall av pasienterne hadde blitt mobbet i oppveksten. I sin doktorgrad fant hun ut at over halvparten av voksenpsykiatriske pasienter hadde blitt mobbet som barn. Det ble prøvd ut ulike måter å behandle pasientene på, men en ting var utslagsgivende. Dersom mobbeofferet endelig kunne få muligheten til å plassere skyld hos den som utførte krenkelsen, ville dette ofte føre til en radikal endring i livskvalitet og helse. Det ble også for den krenkede enklere å tilgi.

Dette får meg til å tenke tilbake på en samtale jeg en gang hadde med en prest om tilgivelse. Han fortalte at han som ung og nyutdannet hadde høye idealer. Etter å ha møtt mennesker med sterke traumer etter mobbing, trakassering og overgrep hadde han sett tilgivelse med nye øyne. Etter hans mening kunne man ikke presse mennesker til å tilgi, men man kunne lære dem en måte å leve med det uten å utvikle hat.

Det finnes mennesker i blant oss som er utsatt for nettopp mobbing, misbruk og/eller vold. De som utfører slike handlinger er ikke fantastiske mennesker i utgangspunktet, så det er ikke alltid de sier unnskyld. Da er det viktig at vi som er medmennesker tar klart avstand fra krenkelsen slik at offeret kan leve videre.

Det viktigste er at vi alle respekterer menneskeverdet. Ethvert menneskets rett til ikke å bli krenket. Ethvert menneske sin suverene rett til selv å definere sin tåleevne og basere grensesettingen ut fra det. For det hender vi sårer noen uten å mene det. Da kan det av og til være greit å si: *“Det var ikke meningen å sære deg, men hvis du følte det slik, så sier jeg unnskyld.”*

Derfor har jeg valgt å kalle bladet *“Du er verdifull”*. Som en påminnelse om at vi alle er nettopp det.

Line Konstali
REDAKTØR

Et barns ønske

SKREVET AV CARINA GJØRTZ



Jeg kan være både høyt og lavt, både fly og bygge hus. Jeg kan rase hele jorden, være konge, sjef, og mus. Jeg kan løfte hele verden, lage penger av en skje, Jeg kan fiske krokodiller og bli usynlig til og med. Jeg kan lage elefanter av en utgått fotballsko, Og jeg kan se en borg i skogen der det gamle treet stod. Jeg kan danse løvedansen og spise kongler med en sel. Jeg kan løpe rundt i sirkel til jeg ikke orker mer. Og jeg skjønner jeg er slitsom når du sukker gang på gang. Men kan du ikke hjelpe meg å lage en bollesang? Eller styre skipet mitt så flott til verdens ytterste elv. Det er så mye morsommere enn å gjøre alt ting selv.

For når dagen igjen blir natt og jeg nye drømmer lager Er det du som står bi meg og dreper kjempestore drager. For selv om jeg er liten er jeg større enn du tror. Jeg har jo vært i dalen der kjempetrollet bor.

For om du hadde målt meg etter tanker slik som meg Så vil du faktisk se at jeg er like stor som deg. Men du er voksen nemlig du og husker ikke det. Men jeg er større enn de fleste, jeg er høy som et eiketre. Så selv da du var liten, var du like stor som meg. Så mamma, sett ned kaffen og la oss sammen bane vei.



Noen kommer og noen går



Norges Kvinne og Familieforbund kunne 22. mars ta farvel med Kirstin Neerby Hagen. På hovedkontoret i Øvre Slottsgate var det invitert til avskjedsfest med god mat, taler og gavedryss. Kirstin vil uten tvil bli savnet – det kunne flere av de inviterte til festen understreke. Hun fikk mange fine takketaler fra både nåværende og tidligere samarbeidspartnere. Kirstin avsluttet festen med å si noe fint til hver og en av oss.

I 15 år har Kirstin vært ansatt i forbundet og erfaringene blant hennes kollegaer har vært positive. Kirstin blir i talene beskrevet som pliktoppfyllende, organisatorisk og engasjert. Hun var med å starte Home Start som er et lavterskeltilbud for familier med behov for assistanse i hjemmet. Hun har også vært sentral i prosjekter knyttet til kvinner med flerkulturell bakgrunn.

Vi ønsker hennes arvtager, Helen Svensson, velkommen og lykke til i ny stilling! Helen har tidligere jobbet i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus.



Stopp mobbingen av jødiske barn

Norges Kvinne og Familieforbund er en politisk og religiøs uavhengig organisasjon. Vi ønsker å omfavne alle Norges barn uansett bakgrunn, kultur og religion. Norge skal være et trygt og godt sted å vokse opp for alle. Barna skal leke i fred og harmoni. Verdier som toleranse, medmenneskelighet og respekt er viktigere enn noensinne.

Som familiens grasrotorganisasjon sender vi vår fulle støtte og sympati til norske familier som er rammet av jødehets. Vi oppfordrer det norske folk til å fordømme mobbingen. La oss legge konflikten i Midtøsten til side og la norske jødiske barn være i fred! Ikke la barn ta straffen for at voksne mennesker har skapt noe så ødeleggende som krig. Barna er verdens fremtid.



Fordi jeg fortjener det?

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Boken "Fordi jeg fortjener det?" er utgitt på Humanist forlag, og anbefales på det varmeste. Den kom ut i februar i år, og er resultat av tidenes engasjement i sosiale medier.

Forfatteren, Kristin Oudmayer, brukte Facebook, Twitter og Flickr til å samle historier om mobbing. Her møter vi mennesker i alderen 17 til 66 år, som alle bidrar med sine sterke historier. Boka gir innsikt i hvilke faktorer som er avgjørende for om livet som mobbeutsatt blir levelig eller ikke, og den plasserer ansvaret der det hører hjemme – hos deg og meg. Dette er en bok som bør leses av alle våkne og samfunnsengasjerte mennesker

Arbeidet mot mobbing er et særdeles viktig anliggende for kvinnefellesskapet. I vår natur ligger moderligheten, som er den samlende og absolutte kjærlighet. Det handler om langt utviklet empati. Mobbing, som i sin kvinnelige utgave ofte er såkalt usynlig, befinner seg i motsatt ende av skalaen. Det handler om "splitt og hersk"-krefters virke og om svikt i evnen til empati.

Mobbing fører til at tusenvis av barn

hver dag gruer seg til å gå på skolen. Man anslår at 2-3 barn og unge hvert år tar sitt eget liv pga mobbing. Dette forteller noe om alvor og skadeomfanget i denne formen for psykisk vold.

Som voksne vil vi gjerne være oppdragere og forbilder. Derfor blir det paradoksalt at anslagsvis 100 000 voksne arbeidstakere til enhver tid utsettes for mobbing på sin arbeidsplass. Mange langtidssykemeldes, og mange faller helt ut av arbeidslivet. Det er lett å stille seg på sidelinjen og innta iakttagers rollen. Men kan det hende at dette faktisk ofte angår oss mer enn vi vet om? Hvordan kan så alvorlige ting ofte foregå i det skjulte, og ofte rett foran øynene våre uten at vi ser det?

Økt fokus på mobbing må, i tillegg til inngripen der mobbing skjer, handle om skoloring og om informasjon om mobbingens vesen og uttrykk. Bare ved å fokusere slik vil vi bli i stand til å bekjempe mobbing, – dette særdeles alvorlige samfunnsproblemet som er en alvorlig trussel både mot enkeltmenneskers helse og livskvalitet og mot vårt fellesskap. Vi, som er mødre i vår sjel, må øve opp



vårt øye til å se når krenkelser blir begått. – og vi må stå sammen for å slå ned på det vi blir vitner til. Norges Kvinne- og Familieforbund har et vakkert emblem. For meg symboliserer det omsorg, empati, inkludering og varme. Det er slike verdier som er kvinnefellesskapet verdig. Det er kampen for disse verdiene som er den virkelige kvinnekampen.

Historien om Liv

Historien handler om en kvinne som heter Liv. Vi kaller henne det. Hun har hele sitt liv kjempet for nettopp det hun heter. Retten til et verdig liv. Retten til å leve som et helt og ukrenkelig menneske.

AV LINE KONSTALI

Når starter livet? Noen mener det starter ved befruktningsøyeblikket. Andre i uke 12. Noen vil også vente lenger enn det. De fleste mener uansett at ethvert menneske har uendelig verdi. Vi er satt sammen av ulikt arvemateriale. Alle er et eget univers. Noe unikt. Også Liv er unik. Også Liv ønsker å leve et godt liv. Puste inn frisk luft. Leke. Le.

Gjøre det de fleste barn burde gjøre. Denne rettigheten mistet hun ganske tidlig. Det hele begynte med at menneskeverdet, som hun allerede hadde, ikke ble tatt hensyn til.

Det begynte i barndommen. Ved et pennestrøk ble hun frarøvet retten til et verdig liv. Med den norske stats velsignelse. Livs foreldre ble vurdert som uskikket av barnevernet. Det skjedde en gang på 60-tallet. Hun husker det som om det var i går. "Jeg og broren min var ute og det var mørkt. Foreldrene mine var skilt. På den tiden var dette spesielt. Vi var nok en litt spesiell familie. Foreldrene mine var hippier. Men hva er egentlig galt med det?" Hendelsen var nok til at barnevernet grep inn. Hun og broren kom på barnehjem. I dag har

Historien om Liv er basert på samtaler jeg har hatt med 4 voldsutsatte kvinner. Av hensyn til deres sikkerhet valgte jeg å lage en fortelling om en kvinne som heter Liv. Hun kjemper samme kamp som alle de 4. Historien inneholder elementer og bruddstykker av det de har fortalt meg. 2 av dem kan miste livet dersom identiteten blir kjent. Jeg er ikke villig til å ta denne risikoen. Men desto mer viktig å få et fokus på saken.

hun kun kontakt med sin far. Moren finner hun ikke. Hun har forsøkt, men det går ikke.

Kampen om et verdig liv startet den gang. Da kom hun til fosterforeldre som ikke var snille. "De brukte vold som avstraffelse. Jeg ble også mobbet på skolen. Min oppvekst har vært vanskelig." Stemmen hennes brister. Tårene presser i øyekroken. Det er som om sorgen er utømmelig. Det finnes ikke lenger håp.

Som mange andre ble hun forelsket. Hun ønsket å bli elsket tilbake. Leve et verdig liv. Et liv med kjærlighet og glede. Smilende barn. Lek og moro. Barndommen hun aldri fikk. Men det kjente helvete er ofte det som møter en kvinne med Livs oppvekst. Vi kaller ham Udyret. For det er akkurat det han er. Han er sjarmerende. Veltalende og velutdannet. Har god økonomi. En sentral posisjon i samfunnet. Kontakter både i politiet og blant landets politikere. Han kjenner systemet fra innsiden via sin jobb som advokat.

Mishandlingen starter i det skjulte. Liv er gravid. Han bryter henne ned psykisk. Dag for dag. Hun mister seg selv. Bit for bit. Hun kan ikke lenger huske hvem hun er. Eller hvem hun en gang var. Paret får et barn til. Liv lever et liv der hun på utsiden må virke perfekt. Hun må skjule terroren som foregår i hjemmet. Vise verden at de er en vellykket familie. Det ødelegger både henne og barna deres. Barna vokser til. En oppvekst preget av redsel og en tilværelse der hver eneste dag er en kamp for å overleve. Liv ser at hennes barn kjemper hennes kamp og hun drepes innvendig.

En dag klarer hun ikke mer. Piller og alkohol blir løsningen. Det begynner i det små. Hun er vant til å skjule mørke hemmeligheter. Alkoholten demper uroen og angsten.

Pillene gir henne en kortvarig følelse av lykke og harmoni. Det som i utgangspunktet virket så harmløst begynte å spise henne opp innvendig. Etter hvert tok alkoholen kontroll over henne. Misbruket ble synlig. Udyret fikk sitt livs største sjanse. Han kunne ødelegge henne enda mer. Med den norske stats velsignelse.

"Han voldtok meg. Daglig. Det var grusomt. Jeg var fritt vilt." Hun sitter med hendene foldet i fanget. Kroppen er lang og tynn. Hun ser ut som en anorektiker. "Folk tror jeg slanker meg, men jeg gjør ikke det. Jeg bare mister vekt hele tiden. Kroppen min reagerer på alle tenkelige måter. Det er ikke mer igjen å hente." Øynene er tomme og uttrykkløse.

Historien om Liv ender ikke godt. Den pågår fortsatt. Det virker som en evighet, synes Liv. En gang for lenge siden tok hun motet til seg og anmeldte Udyret. Det skulle hun aldri ha gjort. Hun rømte fra leiligheten med barna på slep. Tenkte at endelig skulle de bli trygge. Endelig skulle samfunnet stille opp for dem. Gi dem trygghet og frihet. Fred og fordragelighet. Tid til å ta vare på hverandre. Hun ønsket å hente inn barna så godt hun kunne. Gjøre skaden minst mulig. Lite visste hun om hva Udyret var i stand til å gjøre. "Hvis du forlater meg, skal jeg ødelegge livet ditt. Du har mitt løfte. Jeg kjenner hele systemet fra innsiden. Du er sjanseløs. Du er bare en skitten hore."

Det viste seg å være sant. For Liv



Et slemt barn

FORFATTER: SIGRUN TØMMERÅS

Hun var åtte. Hun var stygg, men ville så gjerne være pen. Hun hadde så lyst på langt hår, akkurat som Den andre jenta. Men hun fikk ikke lov. To ganger om året ble hun sendt til friserdamen og klippet kort. Hun gråt og ba til Gud om å få ha langt hår. Det hjalp aldri.

En dag kom Den andre jenta på besøk. Den andre kvinnen hadde satt opp det lange håret hennes i prinsessefrisyre. Kvinnen som nektet henne å ha langt hår ropte på henne: - Kom og se det fine håret til Den andre jenta! Hun gikk inn og så. Det ble for vondt. Hun grep tak i håret til Den andre jenta, ville ødelegge prinsessefrisuren hennes.

Kvinnen som nektet henne å ha langt hår ropte på Ham. Hun løp opp på rommet sitt. Men hun hadde ikke nøkkel til døra. Han kom inn med en diger hesjestauro i hånda. Hun ba mens han slo løs: - Kjære Gud, la ham slå meg ihjel. Jeg greier ikke mer. Jeg vil ikke havne i rullestol.

Hun var elleve og måtte bli med på møte på bedehuset. Der var de ikke ferdig før halv ti. Hun var trøtt, men måtte hjem og gjøre leksene. Det fikk hun ikke. For de skulle til Karlsens og spise kveldsmat. - Jeg vil spise hjemme, sa hun. Jeg må gjøre leksene mine til i morgen.

- Du har å bli med, sa de.
- Kjør meg hjem først,
og dra til Karlsens etterpå, gråt hun.

- Nå hører du på oss! sa de.
Men hun nektet å sette seg inn i bilen. Begynte i stedet å gå hjemover. De kom etter henne. Tok tak i henne og bar henne inn i bilen.
Kjørte til Karlsens.

Hjemme hos Karlsens tok herr Karlsen henne på fanget sitt, holdt henne fast, og alle lo av henne fordi hun var så sint.

Først utpå natta kom hun hjem, i helt oppløst tilstand. Så ble hun kledd av og banket.

Etterpå satte hun seg ned med leksene. Hun var ferdig klokka fem om morgenen, tre timer før skolebussen kom.

har utviklet en del psykiske vansker. Hun har også i løpet av årene opparbeidet en lite prososial atferd. I tillegg har hun i perioder misbrukt alkohol. Han har mye å ta henne på og han bruker det for hva det er verdt.

Rettsaken starter. Udyret gjør en skuespillerprestasjon som burde karakterisere til 5 Oskar-statuetter. Han spiller den forsmådde ektemannen. Som i alle år har stilt opp. Vært en fantastisk ektemann og far. Som uheldigvis var gift med en kvinne som hadde psykiske vansker og alkoholproblemer. "Jeg ønsker henne alt godt og kommer alltid til å elske henne. Men barna har det best hos meg." Liv fikk et sammenbrudd. Hun ropte og skrek etter udyret. Retten bemerket seg dette. Udyret fikk sympatien. Udyret vant kampen. I dag bor barna hos han. Hun vet ikke hva han sier om henne.

Historien om Liv handler egentlig om din aller beste venn. En nabo, en søster eller en kollega. Liv finnes der du går. Der du bor. Hun er et tverrsnitt av befolkningen. Men hun finnes. Vær hennes venn, et medmenneske og en hjelp. Hun trenger deg. Ikke lukk øynene.

Foto: Line Emilie Sundquist Gjørtz

Hva vil det si å være et offe

Kvinner som utsettes for overgrep og mishandling blir ikke alltid trodd. Hvilke forventninger har vi til offerstatusen?

AV LINE KONSTALI

Lisbeth Salander er en av hovedpersonene i Stieg Larssons *Millennium-trilogi*. Hun er beskrevet som et datageni i midten av tyveårene, med et utseende som en 15-åring. Hun har kort mørkt hår, minimale bryster og er liten og mager. Mens actionfilmer stort sett handler om en mannlig helt og en passiv, vakker og svak kvinne som er prisgitt sin helt, er situasjonen nå snudd opp ned. En kvinnelig heltinne som kler seg i tøffe og punkaktige klær og har en aggressiv og lukket personlighet. Samtidig er Lisbeth rettferdig. Hun kjemper på de svakes side. Brutale voldtektsmenn kan skjelve i buksene, for her møter de en kvinne som tar igjen Øye for øye, tann for tann. I motsetning til overgriperne har Salander en høy intellektuell kompetanse og i tillegg kontroll over verdenen på internett. De er dømt til å tape.

Millenniumstriologien ble utgitt etter forfatterens død – den første i 2005. Forfatteren skal ha fortalt at han som ung voksen hadde en veninne som ble utsatt for gruppevoldtekt uten at gjerningsmennene ble tatt. Ved å skape Lisbeth setter han offerrollen i en posisjon som også bryter med våre forventninger. Lisbeth har en vanskelig oppvekst – der både hun og moren utsettes for mishandling fra Lisbeths far. Som 12-åring havner hun på lukket avdeling i en psykiatrisk institusjon etter å ha helt en kane med bensin over faren og tent på. Overgrepene fortsetter på institusjonen. Med den svenske stats velsignelse. Hun utvikler derfor et hat mot overgrepsmenn. Den første boken heter "Menn som hater kvinner." Hun ser det som sin oppgave i livet å ta disse mennene.

HVA ER ET OFFER?

Triologien vekker debatt og stiller en del spørsmål ved etablerte sannheter. På mange måter er man som seer av filmen eller leser av boken tvunget til å føle sympati med Lisbeth. Man må se bort fra hennes tøffe ytre og komme til kjernen av hva som faktisk har skjedd. En liten jente på 12 blir sperret inne og straffet fordi hun reagerte på farens årelange mishandling. Umyndiggjort og fratatt retten til selv å bestemme over sitt eget liv mens overgriperen går fri.

HVILKE FORVENTNINGER HAR VI TIL OFFERET OG HVORDAN SKAL VEDKOMMENDE OPPFØRE SEG FOR Å BLI TRODD?

Mishandling av barn og kvinner forekommer i norske hjem. Noen forhold blir avdekket, andre ikke. De aller fleste av oss er motstandere av vold. Det er i vårt samfunn en etablert holdning til vold som noe som ikke skal tolereres. Det er i følge norsk lov forbudt å bruke fysisk avstraffelse mot barn. Det er også ulovlig å bruke vold i nære relasjoner. Heldigvis, kan vi si. Men når volden først inntreffer – ønsker vi å erkjenne den? Hva om den inntreffer i nærmeste familie. I nabolaget. At du får høre en historie om en kollega på jobben. Tror vi på det eller vender vi ryggen?

Noen kvinner som utsettes for vold blir ikke trodd. Moderne forskning forsøker å forklare hvorfor. Forskningen gir kanskje ikke konkrete svar, men absolutt noe å tenke på. For når du tenker deg om, hvilke forventninger har du til hvordan et såkalt offer skal oppføre seg? Hva tenker du om volds mannen? Ville du ha vært en god støttespiller dersom en venninne hadde fortalt deg at hun var mishandlet av sin egen mann? Og hvis du i tillegg syntes at denne mannen var en sympatisk

person, en god venn av familien, sosial og aktiv i styre og stell. For enkelte kvinner kan mishandlingen være vanskelig å bevise. Det er ikke alltid snakk om synlige skader.

Enkelte voldsutsatte kan fortrenge konsekvensen av volden i flere år. Trusler om drap dersom de står frem kan være en årsak til at flere voldsutsatte velger å holde overgrepene skjult. Noen utvikler et selvbilde basert på overgriperes handlinger. For enkelte kan det være lettere å legge skylden på seg selv. Det kan være en lang prosess å bryte ut av et parforhold dersom den ene utøver vold. Krenkelsene kan ha foregått i årevis uten at noen har merket det. Dette stiller ikke bare offeret, men også offerets omgivelser i en vanskelig situasjon. Det vil for de som hører om handlingene bli et dilemma dersom overgriper ikke innrømmer volden. Hvem skal man tro på? Hvem snakker sant? Å bli mistenkt for noe så alvorlig som overgrep kan være et overgrep i seg selv dersom vedkommende er uskyldig. Det er ikke uten grunn at mange ønsker å se synlige beviser på vold.

Det er heller ikke uvanlig at offeret utvikler symptomer knyttet til lidelsen post traumatisk stressyndrom. Aggresjon, irritabilitet og overdrevent reaksjonsmønster på det mange vil si er bagateller, vil være synlige trekk hos offeret. I enkelte tilfeller kan dette gå i offerets disfavør – ja til og med gjøre det enklere for overgriper som kan fremstå som tilsynelatende rolig. (kilde: Landsforeningen for volds ofre)

FORSKNING PÅ OFFERSTATUSEN
Yngvil Grøvdal fra fra Nasjonalt Kunnskapssenter for Vold og Traumatisk stress arbeider med en

r?

doktoravhandling der hun ser på mishandlede kvinners forventninger til, og erfaringer med, rettsapparatet. Om hvordan kvinner som er mishandlet av tidligere ektemenn eller samboere opplever møtet med politiet, påtalemyndigheten og domstolen. Enkelte av kvinnene hun har intervjuet har opplevd det som problematisk å bli trodd dersom de ikke kunne legge frem synlige bevis på vold for politiet. I følge forskeren kan offentlige bilder av hvordan en mishandlet kvinne skal "være" gjøre det vanskelig for enkelte kvinner å få den støtten de har behov for.

Helga Eggebø, sosiolog fra Universitetet i Bergen, har forsket på hvordan offerbegrepet forstås av krisesenterbevegelsen, MiRA-senteret og i utlendingsbyråkratiet. Her finner hun at offeret beveger seg på en syltynn linje av politisk korrekthet. På den ene siden er begrepet "offer" noe vi i vår kultur ser som noe passivt og lite handlingsorientert. Mennesker som er utsatt for krenkelser kan få beskjed om at "du må reise deg. Du må ikke være et offer." Dette kan føre til at de som ikke klarer å reise seg kan oppleve at omgivelsene ikke støtter dem lenger. De har ikke tatt ansvar for sitt eget liv.

Samtidig fant hun ut at dersom offeret oppførte seg som sterk og handlekraftig, ville dette også falle negativt ut. I et av avslagene til Utlendingsnemda ble en kvinnes søknad avslått med den begrunnelse av at hun var "for ressursterk" til å ha overlevd krenkelsene hun hadde vært utsatt for. I denne sammenheng vil passivitet være positivt. Forskeren advarer mot at man utelukkende ser på det hun kaller "elendighetstilfellene."

Denne forskningen støttes av Yngvil Grøvdal. Hun mener at



forventningene setter den mishandlede kvinnen i en vanskelig situasjon. I tillegg til at livet ofte er vanskelig, kan hun måtte streve for å bli trodd, blant annet av politiet.

OFFERSTATUSEN KAN VÆRE BÅDE PROBLEMATISK OG LIVREDDENDE

I følge Helga Eggebøs forskning kan offerstatusen være viktig å ha i forhold til å vise til maktforskjeller og til å kjempe for rettigheter. Samtidig ser hun via sin forskning at det å fremstå som "for ressursterk" i enkelte tilfeller kan føre til at offeret ikke får hjelp. Det kan hende forskning på feltet, samt at enkelte av de voldsutsatte får stå frem og fortelle sin historie, sett fra deres vinkel, kan

bidra til økt kunnskap om offerstatusen.

"Tragedien i verden er ikke grusomheten fra de onde menneskene, men stillheten og likegyldigheten fra de gode". Sitatet fra Martin Luther King står på Foreningen for Voldsutsattes hjemmeside. Vi må uansett ikke lukke øynene. Vold i nære relasjoner skal ikke forekomme. Vi må ha nulltoleranse mot denne type handlinger. Samtidig er det viktig at vi satser på forskning. Både på de som utøver vold og de voldsutsatte. Fysisk og psykisk vold skal ikke under noen forutsetninger aksepteres. Uavhengig av offerets atferd.

Om mobbing og psykisk vold

Det hele begynte da jeg gikk i fjerde klasse, en gang midt på 60-tallet. Tilfeldigheter og rene bagateller gjorde at mine medelever begynte å mobbe meg, eller "erte", som vi kalte det. Ordet mobbing var det ennå ingen som hadde begynt å bruke. Vi kalte det også "å plage", eller "de er etter ham/henne".

AV LAJLA MAGELI

Jeg bodde på et tettsted på Østlandet og gikk på en relativt stor skole, med to parallellklasser på hvert trinn. I sekstiårene var det lite rom for individualitet. Alle skulle være like, trives med å gjøre de samme tingene og ha de samme muligheter – det siste er jo en god tanke. Det fantes bare etnisk norske elever på skolen, siden dette var før innvandringens tid.

Mobbingen begynte i det små, og tiltok etter hvert. Jeg tok aldri igjen med plageåndene. Jeg hadde lært hjemme at jeg skulle late som ingenting hvis noen sa noe ekkelt til meg. Man skulle late som om man ikke hadde hørt noe, så ville de som var etter en, snart gi opp. I virkeligheten skjedde det motsatte. Jo mer jeg taust snudde ryggen til og så en annen vei, desto ivrigere ble mobberne. De ville teste ut hvor langt de kunne gå før jeg reagerte. Og siden jeg aldri reagerte, prøvde de seg igjen og igjen. Jeg vil si at guttene var verst, men det var også jenter som var ille.

Det skjer noe med et barn som blir mobbet over tid. Han eller hun kan reagere på ulike måter. Noen blir aggressive og utagerende. Jeg ble taus og stille, trakk meg unna og var hele tiden på vakt. Jeg ventet stadig på angrep, og når de kom, var de som en bekreftelse på min på at jeg var uønsket. Alt jeg gjorde var dumt, jeg fortjente faktisk å bli mobbet. Jeg var et upopulært barn.

Det var aldri i mine tanker å

fortelle noe hjemme. Det ville være det samme som å sladre, og det gjorde man bare ikke. Jeg ønsket ikke at mine foreldre skulle vite at de hadde en datter som ble mobbet. Det ville være en for stor skam.

På ungdomsskolen ble mobbingen grovere. Elevene var eldre og mer utspekulerte. Ungdomsskolen lå et annet sted i bygda, så vi måtte kjøres dit i buss. Det var alltid for liten plass på bussen, så mange måtte stå. Dermed kom vi tett innpå hverandre. Latterliggjøring og seksuell trakassering hørte til dagens orden. Jeg ble også utsatt for fysiske overgrep ved et par anledninger.

Jeg var en skoleflick elev, pliktoppfyllende og stille. Lærerne var godt fornøyd med det, siden de hadde nok å gjøre med å håndtere unnasluntrere og bråkmakere. For å unngå medelevers hån og nedlatende bemerkninger, trakk jeg meg unna og stod ofte alene i et stille hjørne av skolegården, i påvente at det skulle ringe inn. Jeg ble en Ingen, slik Elin Dragland i sin artikkel så treffende karakteriserer mobbeofferet.

Da jeg var ferdig med skolegangen og mobbingen etter hvert hadde tatt slutt av seg selv, bestemte jeg meg for at det vonde egentlig ikke hadde hendt. Og hvis det nå allikevel skulle være slik at det faktisk hadde skjedd, så hadde det ikke skadet meg. Trodde jeg.

Jeg trodde det helt til jeg var over femti år. Da kom tankene på de vonde opplevelsene tilbake, i

sterkere og sterkere grad. Det var som en film som surret og gikk oppe i hodet, en film jeg ikke klarte å slå av. Til slutt brøt jeg sammen og hele den triste historien kom for en dag. Det var som å tilstå en

forbrytelse – som om jeg selv skulle ha gjort noe galt. Jeg fungerte dårlig i jobben, ble sykmeldt og fikk etter hvert sparken.

For å gjøre en lang historie kort: I dag er jeg uføretrygdet. Jeg har for dårlig selvbilde og for mye usikkerhet til å våge meg ut i en ny jobb. Jeg tror ikke jeg noen gang kommer tilbake til arbeidslivet. Når jeg tenker meg om, har jeg aldri fungert spesielt bra i noen jobb. Jeg har hatt det bedre i mine lange perioder som hjemmearbeidende med små og store barn.

Omgivelsenes reaksjon på min historie har stort sett vært forståelsesfull. Familien støtter meg, både mann og barn. Venner godtar meg som jeg er. Bare ved et par anledninger har jeg fått negative reaksjoner, blant annet fra arbeidsgiver, som ikke ønsket å ha noe med meg å gjøre.

Ja, slik kan det gå. Mobbing setter spor for livet. Jeg har skrevet boken "Dagmarerittet", som er basert på egne opplevelser uten å være noen selvbiografi. Jeg håper at min historie kan være til hjelp og nytte for noen.

Inger Wesche

– en foregangskvinne

AV TORIL SONJA GRAVDAL

Mellom 1993 og 1999 ledet Inger Wesche Det Gule Huset i Oslo – et støtte- og hjelpetilbud til mennesker i vanskelige relasjoner. Mer enn 7000 personer henvendte seg i løpet av de seks årene huset eksisterte. "Behovet er ikke blitt mindre med årene", sier Wesche, som er utdannet jurist og sjelesørger. Fremdeles engasjerer hun seg sterkt i arbeidet for å hjelpe mennesker ut av psykopaters grep, og for å synliggjøre dette svært alvorlige samfunnsproblemet. Sammen med Aud Dalsegg har hun skrevet boken "Ut av psykopatens grep. Hvordan komme fri fra helsefarlige mennesker". Ut fra erfaringene som ble gjort på Det Gule Huset, har hun, i samarbeid med Rita Berntsen, skrevet heftet "En ny vei mot livet", og i 1997 satt hun i redaksjonskomiteen da Det Gule Huset ga ut boken "Til Frihet Erfaringer fra Det Gule Huset - et hus for vekst og utvikling". "Jeg sammenligner ofte

psykopater med edderkopper som spinner ofrene inn i sine nett. Når de vel er fanget, fortærer de dem. Fordi de ikke har noe dypere emosjonelt ståsted i seg selv, er de avhengige av relasjoner hvor de kan suge motparten tomme. Man kan kalle dem eksistensielle vampyrer", sier Wesche. "Knappt noe er mer skadelig for liv og helse enn det å utsettes for mennesker med psykopatiske personlighetsforstyrrelser, og jo lengre tid det er snakk om, dess større vil skadene kunne bli." Inger Wesche er på mange måter en foregangskvinne. Hun har gitt psykopatofre et ansikt, og hun har våget å sette ord på, og synliggjøre, et samfunnsproblem som ofte forties, sin alvorlighetsgrad til tross. Hennes engasjement for psykopatofre startet etter at hun selv, i begynnelsen av 90-årene, møtte forståelse og støtte. Endelig fikk hun etterlengtet og god hjelp i forbind-



Inger Wesche har vært som en reddende engel for mange mennesker i vanskelige relasjoner.

else med sin egen vanskelige relasjon til et nærstående familiemedlem med sterke psykopatiske trekk, - en "hverdagspsykopat", som hun velger å kalle det. På samme tid leste hun, i "Jeg – spalten" i Aftenpostens A-magasin, innlegg om psykopater og deres ofre, og fagpersoners svar på disse innleggene.

Inger visste hvor ensomt og vanskelig hun selv hadde hatt det før hun møtte mennesker som trodde på henne og gav henne støtte og hjelp til å bli fri fra psykopatens grep. Dette gjorde at hun bar på et brennende ønske om å bruke sin kunnskap og sine egne erfaringer til å gjøre noe for hverdagspsykopaters ofre. Hun startet opp med sammenkomster for ofre én gang i måneden i et leid lokale i Oslo. Behovet viste seg å være stort, og det hun hadde satt i gang utviklet seg raskt. Like før jul i 1992 flyttet sammenkomstene til et lite gult hus i en bakgård sentralt i Oslo. Slik ble "Det Gule Huset" til virkelighet.



Epitel

– et nytt hjelpetilbud

“Epitel vil hjelpe deg der du er i ditt liv, enten du står midt i en situasjon hvor du blir mobbet/trakassert av personer med psykopatiske trekk, eller du har kommet deg ut av et uverdig forhold. Hensikten i epitels arbeid, er å bidra til at de som føler seg krenket gjenvinner fysiske, psykiske, mentale og sosiale ressurser, og tar tilbake makten i eget liv. På denne måten reduseres helsemessige problemer.”



AV TORIL SONJA GRAVDAL

Etter at Elin og Jan Brastein startet epitel, som gjennom nettsiden www.epitel.info tilbyr hjelp til psykopatofre, har de for alvor sett hvor stort behovet for et slikt hjelpetilbud er. Daglig kontaktes de av mennesker fra hele landet.

“I Epitel blir mennesker trodd og bekreftet. Mange gråter av lettelse”, forteller Elin. “Hjelpen vi tilbyr er faglig basert. Her kan psykopatofre få samtaler, både individuelt, pr. telefon og i grupper, i tillegg til helgeseminar. Det neste seminaret blir i september i Oslo. Vi ønsker å gi kunnskap, slik at de kan bruke dette som et skjold de kan verne seg bak. Vårt mål er å gjøre folk sterke, og å gi dem innsikt til lindring for de sårene de er påført.”

“Vi ser det som svært viktig å nå ut med informasjon, både i undervisning og i hjelpeapparatet, hvor man ellers

oftest tenker at alle konflikter har to jevnbyrdige parter. Her i Epitel snakker vi om *asymmetriske konflikter*”, sier Elin, og fortsetter: “Disse er helt annerledes enn vanlige konflikter hvor to parter er uenige om en sak. Personer med psykopatiske trekk tåler ikke at man er uenig med dem. De ser seg selv som uten skyld, nærmest ufeilbarlige, og den som våger å si i mot, blir gjort til en fiende som må bekjempes. Konflikten går over fra å handle om en konkret sak, til å handle om at den ene forsøker å vinne en kamp over den andre part. I slike konflikter blir partene ikke lengre jevnbyrdige, og vanlig konflikthåndtering virker mot sin hensikt. Derfor må helt andre metoder tas i bruk. Dessverre sier de aller fleste at de har opplevd en enorm tilleggsbelastning ved at de blir tillagt sin del av skylden for “konflikten”. Her i Epitel får ofrene lære teknikker

som kan hjelpe dem til å fristille seg fra den personen som krenker dem. Hos oss får de informasjon og kunnskap, de får møte likestilte, og de får anledning til å bygge gode nettverk.”

“Mennesker som har vært, eller er, ofre for personer med psykopatiske trekk, opplever ofte at overgrepssituasjonen fører med seg helsemessige konsekvenser. Psykisk vold kan ramme minst like hardt som fysisk og seksuell vold. De slagene man får kan oppleves som dype sår i sjelen, men er vanskelige å bevise. Enkeltepisoder kan virke bagatellmessige når de gjenfortelles, og ofrene for slike overgrep har vanskeligheter med å bli trodd, noe som selvfølgelig er en enorm tilleggsbelastning. Vanlige symptomer hos ofre for psykisk vold er tristhet og depresjon. Dette er helt naturlige reaksjoner på vedvarende kritikk og det sinnet man har rettet imot seg. Fordi man alltid er på vakt, og hele tiden er full av redsel for å gjøre noe feil, blir man sliten. Ikke sjelden går dette også utover nattesøvnen. Psykopatofre får ofte kroniske smerter; særlig i muskler og ledd, pga. anspenthet og en permanent stressituasjon. De har svært ofte gjenopplevelsesreaksjoner, noe som er en del av det som kalles posttraumatisk stresslidelse. Fjernhetsreaksjoner er også normalt; man melder seg på en måte ut og slutter å følge med. Ved å distansere seg forsøker man å unngå den psykiske smerten. Å bli fjern på denne måten er en vanlig reaksjon på overgrep hos både barn og voksne.”



Elin er en idealist. Jobben hun gjør i epitel gir ingen inntekt, og søknadene om økonomisk støtte har så langt ikke ført fram. Det hindrer henne imidlertid ikke i å fortsette dette viktige arbeidet. Hun har sett behovet. Hun har kompetanse og erfaring, og hun har et ekte og dyptfølt ønske om å hjelpe. Hun har sett den store lidelsen som mennesker med psykopatiske trekk påfører sine omgivelser, og hun har sett hvordan ofrene sliter. "Uansett hvilken arena personen med psykopatiske trekk har opptrådt på, opplever offeret å ha mistet mye. Det kan være det gode forholdet til foreldre eller barn, familierelasjoner, vennskap, arbeidsplass, sitt gode navn og rykte, den avslappede livsgleden, tryggheten, verdighet og selvfølelse. Listen kan bli svært lang. Sorgen over det man har tapt på denne måten er av en spesiell karakter, og på en måte kan den nok oppleves vondere og svi mer enn annen type sorg, både fordi ofrene etter personer med psykopatiske trekk ofte opplever mange tilleggslag, og fordi denne sorgen er umulig å forklare for andre mennesker. De kan ikke forstå. Dette blir også som et slags tap; man har ingen steder å gå med sorgen. Det er imidlertid viktig å identifisere alle disse følelsene som sorg, og sorgreaksjon, fordi man da samtidig åpner for trøst og hjelp. Sorg er en sunn reaksjon på tap. Her handler det om en sorg som man ikke kan regne med å "bli ferdig" med. Man kan imidlertid øve seg opp til å leve med det tapet man lider, og likevel leve et godt liv. Det viktige er at tapet og sorgen ikke får styre livet videre, og det må ikke få

makten på en slik måte at det fører til handlingslammelse. Da er man fortsatt i overgriperens vold!

Alt har sin tid. Det finnes en tid for å sørge. Og det finnes en trøst og hjelp for å komme videre i livet." sier Elin, og avslutter: "Minner noen deg stadig om at du ikke strekker til? Gir noen deg følelsen av at du aldri gjør nok, eller at du burde gjort ting annerledes og bedre? Personer med psykopatiske trekk er mestere i å bruke slike taktikker for å gi ofrene skyldfølelse, og dette tyr de gjerne til når du setter grenser, og ikke lar dem bestemme over deg og din tid. Vi i Epitel vil gjerne hjelpe deg; til et verdig liv - ut av overgriperens vold."

Elin og Jan kommer gjerne og holder foredrag eller temakvelder. Kontaktinformasjon: www.epitel.info

Det finnes hjelp...

NÅR KONFLIKTEN GÅR PÅ HELSA LØS

VELKOMMEN TIL SEMINAR MED FAGLIG PÅFYLL OM:

- Hvordan forholde seg til personer med psykopatiske trekk?
- Hva er psykisk vold?
- Skyldfølelse/ skamfølelse
- Metoder for frigjøring, og mye mer

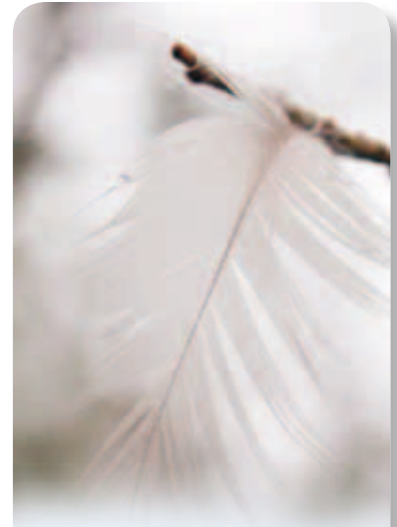
Samtaler, spørsmål og svar.

Før påmelding og informasjon, ta kontakt med kursholdere Elin og Jan Brastein på telefon: 472 68 230, eller til www.epitel.info

TID: 17. - 19. SEPTEMBER 2010

STED: Oslo Vandrerhjem: HARALDHEIM

epitel Helse for psykopatiske



VÅG Å VÆRE

Våg å være ærlig
våg å være fri
våg å føle det du gjør
si det du vil si.
Kanskje de som holder munn
er reddere enn deg?
Der hvor alt er gått i lås
må noen åpne vei.

Våg å være sårbar
ingen er av stein
Våg å vise hvor du står,
stå på egne bein.

Sterk er den som ser seg om
og velger veien selv.
Kanskje de som gjør deg vondt
er svakest likevel?

Våg å være nykter
våg å leve nå.
Syng, om det er det du vil
gråt litt om du må.
Tiden er for kort til flukt,
bruk den mens du kan.
Noen trenger alt du er
og at du er sann!

Av Hans Olav Mørk 1995
Foto Turid Holm Flaa

Vold er ikke kultur

PRABLEEN KAUR (16) LEDER,
GRORUD AUF

Alt forandrer seg med tiden. For 100 år siden ble barn slått i den norske skolen. For 50 år siden var det normalt at man brukte vold i barns oppvekst. Det ble etter hvert forbudt å slå elever på skolen og det ble forbudt å bruke vold i oppveksten, men dette er noe som fortsatt skjer i noen familier. Uakseptabelt!

Barn i Norge har et sikkerhetsnett: Barnevernet. Det viser seg at noen av innvandrerbarna sviktes fordi barnevernet er redd for å bli stemplet som rasister. Hvorfor er det slik? Det forekommer litt for ofte at noen innvandrere kaller etniske nordmenn for rasister fordi de ikke får viljen sin eller mener at for eksempel saksbehandlings utfall ikke stemmer. Hvor gikk det galt? Hvorfor blir de ikke informert godt nok? En

skal ikke legge skjul på at mange innvandrere må lære seg hva rasisme egentlig er. En slik holdning er uakseptabel!

Videre er det ikke lenger noe poeng i å diskutere om innvandring skal godtas eller ei fordi den faktisk er en realitet; landet vårt er flerkulturelt. Da er det viktig at barnevernet også får mer kunnskap. Det er mangel på kompetanse om ulike kulturer. Det er svært viktig at barnevernet ikke bruker kulturforskjellene som unnskyldning, noe som faktisk forekommer. Uakseptabelt!

Et annet stort problem er at saksbehandlingen tar altfor lang tid. Når barnevernet blir koblet inn, kan det ta flere måneder med samtaler, møter og oppfølging. Foreldrene kan bli beskyldt for omsorgssvikt før barnevernet konkluderer med at det ikke er omsorgssvikt, og saken blir henlagt. Denne prosessen må gå mye

fortere og man må slutte å beskyldre foreldre for omsorgssvikt før man faktisk har noe på dem. Dagens prosess påfører barnet og dets familie store psykiske påkjenninger som kan ha negative konsekvenser i det lange løp. Uakseptabelt!

Omsorgssvikt og vold er ikke kultur, dette er noe som er uakseptabelt uansett hvor man kommer fra. Derfor må barnevernet og andre mennesker som lærere og barnhageansatte slutte å tie! Det er viktig å understreke at barnevernet gjør en kjempejobb, men det finnes forbedringspotensiale. Barna i Norge kan ikke vente lenger; barnevernet trenger flere ressurser og større kompetanse om ulike kulturer. Vi trenger handling nå!

*Dette innlegget var trykket i Si;D
Aftenposten 07.03.10.*

Vi skal fortsatt støtte krisesenter



SKREVET AV PROSJEKTLEDER
ANNE MARIT HOVSTAD

Årsrapport 2009 fra "Women's Association from Sibiu" som står bak krisesenteret, viser at aktiviteten er stor og at krisesenteret har hatt fullt belegg hele året. Til sammen har åtte kvinner og 15 barn fått hjelp og støtte her. Hver liten familie har bodd på krisesenteret fra to til seks måneder. I tillegg har personalet ved krisesenteret bidradd med psykologisk bistand i 12 andre saker utenom senteret.

15 barn er blitt reintegrert i det rumenske sosial- og utdannings-

Kjøp «Hold drømmen levende» – støtt krisesenteret i Romania



“Hold drømmen levende” er en diktbok skrevet av Helen Freilem Klingberg. I tillegg til at hun i flere tiår har vært trofast og engasjert i forbundet, har hun også bakgrunn som journalist.

Tidligere har hun gitt ut antologien “Jeg ser hans spor” i 1972 og diktsamlingen Mosaikk i 2002.

“Hold drømmen levende” ble gitt ut i 2006. Inntektene fra boken går til krisesenteret i Romania. Her kan vi alle bidra. Diktene i boken er på mange måter allmenne. I alle verdens land opplever kvinner og barn undertrykkende strukturer. Derfor oppfordrer hun oss til å leve i fred og solidaritet med hverandre. Som medsøstre født på samme jord.

Boken er en fin gavebok til en du er glad i. Den kan leses på trikken,

sengekanten, i lunsjpausen eller på tur i skogen. Å lese en diktbok er en takknemlig måte å lese på. Et dikt sier ofte mer enn flere kapitler i en roman. Samtidig krever det ikke at man setter seg ned og bruker mye tid på å lese et dikt. Likevel, tankekornene hun sår inn i sjelen din, får spire og får deg til å reflektere over mange av livets små selvfølgeligheter. Derfor er nettopp denne lille boken det et av diktene hennes heter – “Balsam for sjelen.”

“Hold drømmen levende”

er tittelen som sier det meste. Selv om det finnes mye vondt i verden skal vi ikke glemme drømmen om frihet og om fred.

HOLD DRØMMEN LEVENDE

Hold drømmen levende
om frihet og om fred.
Hold lyset brennende
når mørket senkes ned.
Gi trøst til lidende
som kommer i din veg.
Del brødet broderlig
med dem som trenger deg.
Rydd alle stiene
som gror igjen med kratt.
Speid etter stjernene
i søvnløs våkenatt.



et i Sibiu, Romania

systemet. Ytterligere åtte-ni familier har mottatt klær, sko og andre nødvendige ting som er samlet inn av norske og rumenske støttegrupper. Senteret samarbeider med bl.a. Sosialdepartementet for å gi kunnskap om vold i hjemmet og hvordan forebygge. Praktikanter fra departementet har vært utplassert på senteret i forbindelse med sine studier. Artikler om vold i hjemmet er blitt publisert i lokale aviser.

Prosjektet er støttet av TV-aksjonen “Drømmefanger” fra 2005. I 2006 fikk vi midler til et forprosjekt og i 2007 startet prosjektet opp og krisesenteret ble

offisielt åpnet i august 2007. Etter planen ble vi lovet støtte til og med 2009 fra TV-aksjonen. Men sommeren 2009 fikk vi den gledelige melding at vi kunne søke støtte til drift også for 2011. Det har bidradd til et pusterom for kvinnegruppen i Sibiu. Nå bruker de mye av sine krefter til å søke støtte hos andre donorer. Vi hadde håpet at de lokale myndigheter etter hvert ville gi støtte til lønnsbudsjettet på krisesenteret. Da K&F’s representanter var på prosjektoppfølgning i 2009 fikk vi et møte med viseborger-mesteren. Her var dessverre ikke mye å hente. Så vi får prøve igjen!

2010 er altså siste året vi får støtte fra FOKUS/TV-aksjonen til drift av senteret.

Vi setter vår lit til nye donorer og at vi fra K&F fortsatt kan bidra med midler. Medlemmer i lag og kretser har hittil vært veldig gavmilde! Cristina Mates og damene i Sibiu takker for alle bidrag. Det kommer godt med og blir brukt på en god måte til beste for kvinnene og barna på senteret!

Drømmen om et godt liv



Linn Merethe blir knyttet til hesten som bor på ungdomshjemmet. Riding og hestestell er fin terapi.



Alle barn trenger å bli sett og hørt. De opplever livet på godt og vondt. Derfor trenger de trygge voksenpersoner å snakke med. I februar 2009 hadde vi en artikkel i medlemsbladet om Unicefs kampanje Den 1ne. Kampanjen foregår fortsatt. Den formidler et budskap om at vi alle skal være på vakt.

AV LINE KONSTALI

NOEN BARN TRENGER DET MER ENN ANDRE

Overlege Egil Nordli ledet en undersøkelse i 2003 basert på rusmisbrukernes familier.

Familiemedlemmene må leve med helseplager relatert til hendelsene resten av livet. Voksne som har hatt en oppvekst preget av foreldre med rusrelaterte problemer, har en større forekomst av hodepine, muskel og skjelettproblemer, magetrøbbel og for kvinner var også underlivsproblemer vanlig. Betydningen av å ta tak i slike problematiske forhold tidligst mulig kan ikke understrekes godt nok. Her har vi alle et ansvar.

Organisasjonen Voksne for Barn har gitt ut boken "Hvem kan hjelpe Jesper?" Fortellingen handler om

Jesper som står opp om morgenen. Mor ligger i sofaen med tomme flasker rundt seg. Videre følger vi Jesper og storesøsteren Johanne, som selv må ta alle morgenrutinene. Klærne er skitne, det finnes ikke brød i skuffen og hjemmet er ikke tilfredstillende hygienisk. Videre kan vi lese om Johanne som følger Jesper til barnehagen. Han gjemmer seg i et skap fordi han er redd. Boken avsluttes med et åpent spørsmål. Hvem kan hjelpe Jesper?

Grunnen til at boken er sterk å lese, er at den er skrevet for barn som vokser opp under lignende forhold. I visse situasjoner må barnevernet gripe inn. Det er heldigvis ikke snakk om et overveldende flertall, men et barn som utsettes for omsorgssvikt er et barn for mye.

ER ALT GALT MED BARNEVERNET?

Når mediene omtaler barnevernet gjelder dette når barnevernet har gjort feil. Enten ved å gripe inn en gang for mye, eller en gang for lite. Selvsagt er slike saker av alvorlig karakter. Ja, begge deler like alvorlig, men vi må ikke glemme at det også finnes saker der barnevernets inngrepen har vært nødvendig og positivt.

Dersom vi ser et barn som vi tror utsettes for omsorgssvikt vil det være et dilemma å ringe barnevernet. For

når bør man gjøre det? Hvor går grensene? Tenk hvis vi tar feil?

Det er viktig å huske på at barnevernet ikke bare griper inn og skiller barn og foreldre. Noen ganger er det tiltak som settes i gang i den enkelte familie. Kanskje kan nettopp din inngripen føre til at en destruktiv familie blir velfungerende?

I 2007 BLE DOKUMENTARFILMEN PROBLEMBARNA LANSERT. Filmen handlet om tidligere barnevernsbarn som nå var blitt voksne. Hovedpersonen er Linn Merethe på 19 år. Som ungdom ble hun overført på ungdomshjem grunnet problematiske familieforhold. Hun valgte selv dette fremfor fosterhjem. Grunnen var at hun følte at hun hadde en familie hun var glad i. Men familien var ikke i stand til å gi henne den tryggheten og stabiliteten hun trengte. Et fosterhjem var ikke noe hun ønsket, for hun ønsket seg først og fremst et trygt sted. Nes Ungdomshjem ble løsningen. Hun omtaler disse årene som de beste i hennes liv.

Vi følger også Erkki som har opplevd en oppvekst med mye motgang. Han er opptatt av å vise at også han har mål og drømmer for livet sitt, men han sliter med en håndbagasje som ikke er like enkel å leve med. Når han er i sine mest depressive stunder er gitaren hans aller beste trøst. Han skriver både tekst og melodi selv. På



denne måten får han ut en del dårlige minner fra barndommen.

Vi følger Linn i en viktig prosess. Hun ønsker å gi ut en bok som formidler barnevernsbarnas historie. Hun er lei av at mediene alltid fremstiller alt som ikke fungerer. Nå ønsker hun å si høyt til alle at det var nettopp barnevernet som reddet livet hennes. Med seg får hun også andre tidligere barnevernsbarn. De virkelige brenner for dette prosjektet. Men foran står hverdagen og skygger. De går et tøft voksenliv i møte. Julen er ekstra tøff. Noen av dem sitter alene på julaften. Å bo på ungdomshjem var for Linn en fantastisk opplevelse, men å flytte derfra var vanskelig. Det ble liksom ikke en familie å vende tilbake til.

Senere møter vi de unge voksne i mediene. De får en del spalteplass i Aftenposten. Til stor glede for Linn. De kritiserer samfunnet for å sitte med et forstenet syn på barnevernsbarn. De kritiserer mediene for å hele tiden fokusere på alt det negative. Erkki sier i dokumentaren at når man som barnevernsbarn hele tiden hører om de dystre spådommene, ja så er det nesten som om det forventes at det skal gå samme veien med deg. Du får med andre ord ikke et positivt forbilde å strekke deg etter.

De tidligere barnevernsbarna ønsker en tettere oppfølging av alle foreldre og en lav terskel for å kunne lufte

familieproblemer. På denne måten håper de at problemer kan forebygges tidligere, fordi kommunikasjonen med familiene utvikler seg gradvis. Når en slik ordning omfatter alle familier, i ulikt omfang, blir det ikke lenger ubekvent og ubehagelig å ha kontakt med hjelpeapparatet. Slik kan man også unngå situasjoner der barnevernet plutselig banker på døren. Til beste for barnet.

Disse ønskene er helt i tråd med det jeg selv registrerte da jeg drev en del research i forhold til boken min om unge mødre. Jeg hadde to lengre opphold i København og var i kontakt med organisasjonen Mødrehjælpen. Dette var et lavterskeltilbud for alle de som syntes det var vanskelig å være far eller mor. En stor gruppe var de unge mødrene. Ideologien til organisasjonen er at vanskeligstilte gravide skal bli møtt med positivitet og en åpenhet som skal gjøre jobben som mamma enklere. Slagordet deres er "Vi tror på dig".

Organisasjonen setter inn tiltak som kan gjøre livet enklere for familier som sliter. De griper inn før familien blir en barnevernssak. Bare noen få ekstremtilfeller blir videresendt til barnevernet. Arbeidet kan vise til gode resultater. Den danske stat står for 30% av organisasjonens inntekter fordi staten selv ikke har kunnet fremme et bedre tiltak.

Kronprinsesse Mary er foreningens høye beskytter. Hvorfor finnes det ikke et lignende tilbud i Norge?

DU KAN VÆRE DEN SOM HJELPER JESPER

Gjør du dette er det også mindre sannsynlig at du trenger å hjelpe Jespers barn. Statistisk sett går problematiske familieforhold i arv. Hjelp til Jesper er å gi hjelp til fremtidige generasjoner. Det er å hjelpe unge voksne som Erkki og Linn, som lever sine første år i 20-årene i ensomhet og som statistisk sett har dystre spådommer foran seg. I en studie fra 2005 viste forsker Lars B. Kristofersen at det var svært høy dødelighet, inkludert selvmord, blant barn og unge som har hatt hjelpetiltak i hjemmet eller som er vokst opp i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon. 3 av 4 tidligere barnevernsbarn blir sosialhjelpsmottakere som voksne. Hvorfor er det slik?

De tidligere barnevernsbarna i dokumentaren ønsker et annerledes fokus. De ønsker å bryte ut av offerrollen de føler de hele tiden må leve opp til. Mest av alt ønsker de å hjelpe andre barn og ungdom som vokser opp under lignende forhold. Drømmen om et godt liv vil de gi slipp på. Ingen skal beskyldes dem for at de ikke har forsøkt.



Når kjærlighet blir farlig



I India tar kvinner selvmord i frykt for stalkere, og slutter på studiene av hensyn til egen sikkerhet.

I ANDHRA PRADESH, INDIA: ANNE VIKEN
(TEKST OG FOTO)

Hun stopper meg på gaten, tar meg i hånden. Sier: Jeg har vært gift i 38 år!

Vi står i tussemørket under palmene i et overklassestrøk i Secunderabad, tvilligbyen til Hyderabad i den indiske delstaten Andhra Pradesh omgitt av bungalowene som ble til i møtet mellom europeisk arkitektur og indisk klima. Det er varmt.

- Godt gjort, sier jeg prøvende.

Vi snakker ikke femti prosent skillsmisser i India.

- Det er ingenting. Mange har vært gift i femti, seksti! Kvinner i sør-India prøver på alle måter å gjøre sin ektemann tillags. Han er sjefen! Han er den viktigste, og den første vi ønsker å tilfredstille hele tiden. Dette er kvinnens rolle. Det skaper harmoni, sier hun før hun forsvinner like brått som hun kom, men det hun har sagt, blir svirrende i hodet mitt.

TEKNOLOGI OG KVINNE- UNDERTRYKKING

Vi befinner oss i Hyderabad, byen som huser Microsofts største campus utenfor USA, som spyr ut ingeniører og teknologisk kompetanse og som er omgitt av et utall økonomiske soner

som skal bidra til Indias økonomiske vekst og posisjonering globalt, men soner og vekst til tross. Her er du er ikke mann om du ikke banker konen din.

- Det er mye vold i samfunnet. Den er internalisert. Kvinnene ser på det som normalt, og aksepterer volden de blir utsatt for, sier Sharifa Siddigui, leder for kvinneorganisasjonen Asmita i downtown Hyderabad.

Sannheten om kvinners rolle blir underbygget over alt i samfunnet. I en «hjelp meg-spalte» i det indiske damebladet «Bride and style» spør en kvinne: Er jeg et offer for vold i hjemmet? Hun er gift med en mann som med tre ukers mellomrom går amok, kaster ting rundt i huset og knuser det han kommer over. Psykiater Dr Sanjay Chugh svarer henne at nei, det er hun ikke. Det reelle problemet her er ikke ektemannen, men hennes reaksjon på hans oppførsel. «Dette er hans måte å være på. Du må bare akseptere at ektemenn fra tid til annen går amok. Å oppsøke en psykiater vil hjelpe deg,» skriver han.

COLLEGE-JENTERS UTFORDRINGER

Pallavi jobber med college-jenter i Asmita. Hun drar fra college til college

og snakker om problemstillinger vedrørende kjønn, ekteskap, diskriminering og vold. Det er ikke så lett. Først må hun opne jentenes øyne for diskrimineringen de blir utsatt for.

- Det tar tid for disse college-jentene å akseptere at de blir utsatt for diskriminering. I begynnelsen ser de de at det skjer med andre, men ikke at det skjer mot dem selv, men etter tre fire måneder begynner de å opne seg. De ser at jenter må spise sist, og forteller om hvordan det er å reise med bussen til og fra college. De snakker om hvordan menn dytter og klår på dem, og ber jentene om å flytte seg sånn at mennene kan sitte. Det foregår mye trakassering, men det er så internalisert at disse jentene vet ikke engang at det er det de blir utsatt for, sier Pallavi.

IT IS A MAN'S WORLD.

31. desember dør den 22 år gamle ingeniørstudenten Swapnika fra Warangal i Andhra Pradesh. Sopp har spredd seg til hjernen og livet står ikke til å redde. Dødsårsaken er skadene hun fikk da hun og venninnen Pranitha ble kastet syre på da de var på vei hjem fra college. Gjerningsmannen var en mann som var forelsket i Swapnika, men som hun hadde avvist. Saken fikk stor mediedekning, og indisk politi tok



Sharifa Siddiqui, leder i kvinneorganisasjonen Asmita i Hyderabad.

saken i egne hender, skjøt og drepte de tre mennene som stod bak angrepet. I etterkant ble bildet av politimenn som skrev autografer til college-jenter trykket i avisene.

På lederplass i The New Indian Express kan en lese at altfor mange mannlige indere vokser opp med fryktelig gale ideer om hva som ligger i kjærlighet, og med liten respekt for en jentes verdighet og rett til å velge. For Pallavi i Asmita er problemstillingen på ingen måte ukjent. Hun møter den hver gang hun reiser til et college for å snakke med jentene.

- Når jentene går av bussen på vei til college, stirrer guttene og slenger kommentarer mens jentene går raskt med blikket festet i bakken for å være sikker på at hun ikke pådrar seg uønsket oppmerksomhet. Sånn unngår hun å tiltrekke seg gutter, og unngår at gutter utvikler interesse og begynner å følge etter henne, sier Pallavi.

Historier om menn som angriper jenter som avviser dem, er ikke uvanlige. I avisene kan en lese en mindre notis om collegestudenten Indira som tok selvmord etter å ha blitt forfulgt av en stalker i fem måneder. Faren hennes hadde kontaktet politiet, men det gjorde ingenting. Etterhvert påførte stalkeren henne så mye problemer at hun sluttet på studiene av hensyn til egen sikkerhet.

En annen collegejente ble gjengvoldtatt på vei hjem fra skolen. Hun fortalte faren om hendelsen, men han tørte ikke gå til politiet i frykt for represalier. Etterhvert ble hun presset



Pallavi, medarbeider i kvinneorganisasjonen Asmita i Hyderabad.

for penger fra voldtektsmennene som distribuerte filmer av overgrepet i nabolaget. To år etter voldtekten, oppmuntret av saken om Swapnika, oppsøkte hun politiet som umiddelbart slo til mot mennene.

SELMORD FOR KJÆRLIGHET

Hver dag leser en i avisene om ektepar som tar selvmord i etterkant av arrangerte ekteskap, eller kjærestepar som tar gift fordi de ikke får gifte seg.

- Jentene ser at arrangerte ekteskap er normen. Kjærlighetsekteskap er ikke akseptabelt, og jentene føler at arrangerte ekteskap er bedre for dem. Det handler om å gjøre familien lykkelig. Vi snakker mye om hvorvidt jentene trenger å kjenne partneren sin før bryllupet eller ikke. Mange tenker at dersom de kjenner partneren sin først, vil det ikke bli vold i ekteskapet, men sånn er det ikke, sier Pallavi.

- Vi snakker også om hvorvidt vold er akseptabelt. Jentene sier at vold er uakseptabelt, men at ett slag er greit. En jente spurte meg om hun burde gifte seg med en mann som ba henne slutte i jobben. Vi diskuterer ting som dette.

Mange kommer fra konservative familier der kvinnen sitter hjemme mens menn jobber.

Det glossy magasinet Marwar har en reportasje om et ektepar der mannen i en koselig setting blir fremstilt som en snill og bra mann som lot konen få ta en doktorgrad. Hun er veldig takknemlig for at han orket å vente på henne. Indiske dameblader er svært konservative, og bygger opp under historien om kvinnen som et objekt for menns nytelse. Dameblader i Norge er peanøtter i forhold.

UTDANNELSE MOT VOLD

- Vold er en livsstil. Er han en mann, skal han slå konen sin. Det er ikke alltid han ønsker å slå, men dersom hun ikke gjør som han sier eller tar igjen verbalt, fortjener hun bank. Det er ingenting galt i å slå henne da, sier Jameela Nishat, poet og grunnlegger av kvinneorganisasjonen Shaheen i gamlebyen i Hyderabad.

- Men selv om her er mye vold, tror vi at endringer kan skje, blant annet gjennom utdanning. Vi lærer kvinner håndverk og språk, og gjør dem i stand til å forsørge seg selv.

Jeg spør de unge kvinnene som er samlet i Shaheens lokale om hva de tenker om arrangerte ekteskap, og får det samme svaret som jeg har fått så mange ganger før: Dersom en mann er en dårlig mann, betyr det ikke noe om det er arrangert eller kjærlighetsekteskap. Han vil ikke vise frem de dårlige sidene før etter at vi er gift. Uansett bør en kvinne være i stand til å forsørge seg selv. Hun må være sterk. Derfor trenger hun utdanning.

Menn dominerer fullstendig i indisk politikk. Her er en valgkampplakat ved en landsby i Medak, nord for Hyderabad.



Plastposen i vrangstrupen

På Vigra finnes det to husmødre som sier at nok er nok! Denne gangen er det plastposene de ønsker å rydde av veien. "Jeg gikk i nærbutikken og spurte: hvor mange plastposer selger dere månedlig? Jeg fikk aldri svar. Uansett - jeg ser hele tiden at kunder får både 1,2,3 og enda flere poser hver gang de handler. Dette må da være et av våre største miljøproblemer," sier Nordlaug Stornes. Sammen med Helena Frøysedal begynte hun å produsere stoffposer som kan brukes flere ganger. De produseres av gjenbruksstoff. "I utgangspunktet var dette Helenas ide. Hun kommer fra England, og der er allerede "morsbags" et populært initiativ."

DEN FARLIGE PLASTPOSEN

Plastposer, som vi bruker daglig, er en av miljøverstingene. Hvert år brukes 1 trillion plastposer. Det vil si 1 million poser hvert minutt. 300 poser årlig per husstand. I Stillehavet flyter det så mange plastposer at hadde de alle vært samlet ville de ha fylt et område som er like stort som Texas. Med andre ord en fare for Moder Jord og for alle vi som tar del av hennes rikdom. Med andre ord: noe vi ikke kan bortforklare for ettertiden siden løsningen egentlig er så enkel. Men hvorfor er det ingen selvfølge at vi gjør noe med dette

problemet? Hvorfor tar ingen ansvar? Det skulle en kvinne fra England til før vi forsto alvor. Vi som holdt på å få plastposen i vrangstrupen (bokstavelig talt.)

MORSBAGS

Claire Morsman var kvinnen som i 2007 sa at nok er nok! En død hval var funnet på en strand i Normandy, Frankrike. Magen var full av plastposer. Plastposer tar livet av havets dyr daglig. Antallet vites ikke. De drepes i det stille. Dette tente engasjementet til grønnstrømmen fra de



britiske øyer. Hun startet en kampanje der hun begynte å sy poser av gjenbruksstoff. Initiativet ble så vellykket at nettene blir oppkalt etter henne. Fra 2007 til 2008 ble 12 000 handlenett laget. De erstattet 6 millioner plastposer. Siden har andre land i verden tatt opp kampanjer ved å sy handlenett av stoffrester. America, Canada, New Zealand, Frankrike, Spania, Japan, Marokko og Tyskland. Besøk gjerne hjemmesiden: <http://www.morsbags.com/>

NORGE - PLASTPOSENS HØYE BESKYTTER

I løpet av kort tid har det skjedd en holdningsendring i andre eurpeiske land. Disse holdningene har spredd seg til politisk plan. Butikker i Tyskland selger handlenett av sterk bomull. I Frankrike selges ikke lenger plastposer i Supermarkedene. I England brukes bare tynne gjenbruksbare poser av nedbrytbar plast. Man kan også kjøpe fine gjenbruksbare stoffposer med fancy mønster. Også India har tatt plastposeproblematikken på alvor. Hva med Norge?

Det finnes to grønnstrømper på Vigra. Det hele startet med en kvinne som kunne sy. "Nød lærer naken kvinne å spinne" sies det. Denne gangen kan vi få det til, også i Norge.



ANDRE ALTERNATIVER

Anne Enger, godt kjent i forbundet og med i Sentralstyret, har en annen ide. Hun syr vesker og poser av gamle bukser. Imponerende! Hun burde få en Nobelpris for oppfinnelsen.

Her er veskene som skal revolusjonere moten i årene fremover. Gucci vil skjelve i buksene (bokstavelig talt.)

FORBUNDETS POSER

For de som ikke vil lage det selv, har Norges Kvinne og Familieforbund denne flotte posen. Den er produsert av godt stoff og tåler en tung bær. Et like godt alternativ som å lage den selv.



Hvorfor å leve logisk er å leve

AV SALLY KVANGARSNES GRÜNDER AV
NETTBUTIKKEN WWW.LEVLOGISK.NO

Noen lurer på hvorfor tittelen på nettstedet mitt heter Lev Logisk. I dag tenkte jeg å skrive litt rundt dette begrepet og hva det betyr for meg. Å leve logisk er å leve smart, å leve slik man "bør" leve sett fra perspektivet til en person med logisk sans. Jeg vil si at å leve logisk er å leve grønt. Å leve på en måte som er til hjelp for en selv og andre. Å leve slik at man ikke belaster naturen. "You don't shit where you eat" er et kjent uttrykk. Nettopp!

For å vise at det er smart og dermed logisk å leve grønt lister jeg opp de essensielle godene som henger høyt i vårt samfunn:

- God helse
- God økonomi
- Nok fritid
- Det estetiske, å ha det fint rundt oss (bo i et fint hus, i en ren by i et vakkert land.)
- Selvrealisering

Med en grønn livsstil er de fleste av disse godene lettere å oppnå og jeg skal nå forklare hvordan, punkt for punkt.

GOD HELSE

God helse både fysisk og psykisk er viktig for oss alle. I økologisk mat

finnes det ingen farlige sprøytestoffer og forskere hevder at økologisk mat inneholder flere næringsstoffer enn "vanlig" mat. Økologisk mat er ofte sunnere enn vanlig mat.

Å lage maten fra bunnen av har dessverre blitt mindre vanlig i vår tid med tidsklemme og finanskriser, mange av oss tyr til enklere løsninger. Dette går ut over helsa på en negativ måte og på sikt sparer det oss ingenting. En grønn livsstil innebærer matlaging fra bunnen av med gode råvarer. Det trenger slett ikke være mer tidkrevende enn å lage middag av hel og halvfabrikata. Det krever kun en liten innsats i å finne noen gode hverdagsoppskrifter. Når vi lager mat fra bunnen av blir maten sunnere ved at den ikke tilsettes konserveringsmidler, den har ikke vært fryst (og dermed tapt næringsstoffer), vi vet hva som er i maten, og maten inneholder vanligvis langt mindre fett, salt og sukker enn hel og halvfabrikata gjør.

God helse innebærer også fysisk aktivitet. Ingen får god helse av å sitte foran tv'n hele dagen. Treningsstudio er vel og bra men i en grønn livsstil bruker vi naturen som boltringsarena. Hvis vi er glad i naturen er det enklere å leve grønt, for da ser vi hva vi har å miste. Dessuten

er frisk luft et stort pluss for vår mentale helse.

GOD ØKONOMI

Dette burde være enkelt å få til i Norge for de fleste familier. Men kjøpepress og livsstil har ødelagt dette for mange av oss. Utgiftsbomber som jula, sydenturene, den fete bilen, uendelig mye klær og ikke minst oppussing av bolig kan ruinere enhver familie.

En grønn livsstil fokuserer på at man kan ha det bra uten altfor mange ting. I tillegg er det ofte sånn at det som skader miljøet også tømmer lommeboka. Når det gjelder gaver (som er svært aktuelt om dagen) gjelder det å tenke utenfor boksen. Hva med å gi tjenester eller arrangere opplevelser? En familie med småbarn kan få et klippekort på barnepass, en familie i oppussingsgrooven kan få noen kvelder med hjelp, bestemor kan taes med på kino, venninna kan få en deilig massasje og mamma kan få vaskehjelp 1 gang i mnd neste halvår :) Disse gavene varmer gjerne enda mer og kommer mye mer til nytte. Vil du legge en fysisk gave under treet, er det også mulig å bevisstgjøre seg på produksjonen av produktet. I dag er forbrukerne mer opplyste og det er bra! Oppvarming, dusjing og andre



e grønt

energikrevende oppgaver koster. En grønn livsstil fokuserer på å begrense bruken av alle disse energislukerene. Er det kaldt i huset, ta på deg innesko og en tjukk strikkejakke, bruk spare-dusj og stopp vannet når du sjampo-nerer og lignende, fyll alltid vaske-maskinen full når du vasker og ikke vask "rene" klær. Ellers er det både miljøvennlig og billig å bruke eddikblanding til å vaske over benker på kjøkkenet, sitron til badet og vaskenøtter til klesvasken.

Når det gjelder innkjøp er vi nordmenn "flinke" til å handle mye som vi ikke får brukt opp og ender med å kaste. Dette gjelder jo særlig dagligvarer, men vi handler også for mye klær som blir hengende med prislappen på eller blir brukt kun en gang. Skriv handleliste og få unna storhandelen en gang i uka, sett opp middagsliste og bruk rester og ting i frysen så blir alt brukt og ikke kastet. Tenk deg om før du handler et plagg: trenger jeg virkelig dette? Ofte er svaret nei. Skriv handleliste også når du går i byen og kikker og ikke fall for fristelser. Legg evt av et plagg dersom du blir usikker. Har du fremdeles *veldig* lyst på det noen dager etter så kjøp det og bruk det! Både miljøet og ikke minst lommeboka vinner om vi klarer å begrense handlinga ned til det vi faktisk trenger.

En grønn livsstil handler også om transport. Som vi alle vet forurensar alle motordrevne transportmidler, noen mer enn andre. En med grønn livsstil velger kollektivt når han kan og hvis han kjører gjør han det i en lavutslippsbil eller elbil. Dette er definitivt det mest økonomiske valget også.

NOK FRITID

Dette er en drøm for mange, men dessverre må den for mange vente helt til pensjonisttilværelsen. Men dersom man lever en grønn livsstil kan denne drømmen bli en realitet mye før. Dersom vi beveger oss bort fra bruk og kast-mentaliteten og heller klarer oss med få kvalitetsprodukter kan vi få

bedre råd og slippe unna med mindre jobbing. Å ha nok fritid henger nøye sammen med økonomi. Tenk over hva som er viktig i livet; er det å ha et kjempestort hus med alt det nyeste interiøret, eller er det å tilbringe kvalitetstid med familie og venner? Kanskje klarer du deg med et middels stort hus og noen få vakre møbler?

DET ESTETISKE

For å kunne trives er mange av oss opptatte av at det er pent rundt oss. Vi liker å ha fine ting å se på og omgir oss gjerne med vakre ting. Dette kan også oppnås med en grønn livsstil. Hvis vi begynner med verdens-perspektivet blir verden "renere og penere" om vi tenker miljø i alt vi foretar oss. Tar vi med oss handlenett på butikken vil det flyte mindre plastposer. Satser byen på grønt-områder og sykkelstier vil det blomstre og kvitre mer og byen fremstår som penere. Når alle bilene som kjører rundt er elbiler eller lavutslippsbiler vil snøen som faller fortsatt være hvit når den treffer



bakken. I hjemmet vårt vil det bli lettere å holde ryddig med mindre ting og luften vil bli renere med mindre kjemiske rengjøringsmidler i den. Kvalitet fremfor kvantitet er stikkordet! Når du har få møbler og ting i hjemmet ditt vil de du har synes bedre...

SELVREALISERING

Toppen av kransekaka, selvrealisering, må til for å gjøre oss lykkelige. Dette kan lettere bli mulig når du har mindre materielistiske ting rundt deg å bruke tid og penger på. Finn ut hva du vil og jobb mot å nå målene dine. Med en ryddig, ren og ikke-materialistisk hverdag er det enklere å fokusere på det du VIL bruke tid på! Dessuten føles det bra å vite at den livsstilen du har hjelper verden til å bli et bedre sted.

Tenker du at denne artikkelen var unødvendig fordi "dette vet jo alle"? Det er nettopp det som er poenget mitt - å leve grønt er helt logisk!

Lev logisk- økoLOGISK & ØKONOMISK :)

Ta kvinner på alvor!

Vi vil ha slutt på sovende lover!



Kvinnedagen ble innført for å sette søkelyset på kvinner og gi grunnlag for å sikre kvinner rettigheter. I Norge har vi kommet langt i dette arbeidet, selv om vi fortsatt har uløste problemer og grunnlag for forbedringer. Internasjonalt er det mange kvinner som møter store utfordringer. Kvinnene ønsker å kunne delta aktivt i politikk og utviklingen av sitt samfunn. Landet deres har i noen tilfeller lovene, men dette er bare sovende lover – de håndheves ikke.

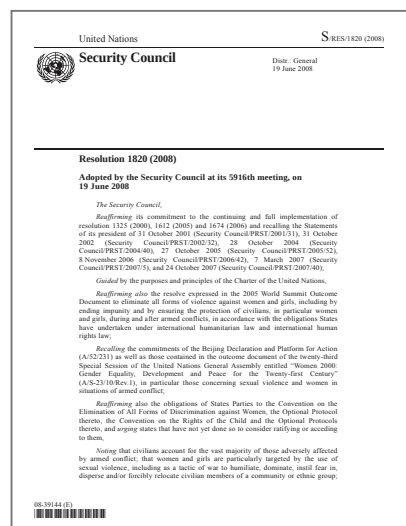
Norges Kvinne- og Familieforbund krever at våre myndigheter øker presset på de land som har sovende lover og som på den måten hindrer kvinner i aktiv deltagelse i politikk og samfunnsutvikling. I flere land er det lovregulert at kvinner skal utgjøre minst 30 % av kandidatene på

valglistene. Men når listene settes opp utgjør de 30 % og da i bunnen av listen. Dette gjør at kvinner ikke har samme mulighet til å komme inn i politikken. Når partiene setter av økonomiske midler til valgkamp, må det også settes av midler til kvinnes valgkamp.

Videre er det hevet over tvil at kvinner og også barn i stadig økende grad er krigens nye ofre. FN har vedtatt resolusjon 1820 som skal sikre kvinner mot at vold og voldtekt benyttes som metode i krig. Norges Kvinne- og Familieforbund krever at våre myndigheter øker presset på de land som ikke har ratifisert denne resolusjonen og vi forventer at våre myndigheter bidrar aktivt til at dette vedtaket blir respektert og fulgt. Kvinner i Norge har kommet langt i sitt likestillingsarbeid – la oss sammen med våre søstre i andre land bidra til

at alle verdens kvinner gis bedre vilkår og sikres retten til et liv uten vold.

I dette arbeidet må lover, forskrifter og bestemmelser gå fra sovende tilstand til å bli brukt i den hensikt å skape en bedre hverdag for kvinnene.



Far og barn

Farsrollen er i vinden som aldri før. Pappa både krever og forventer rett til samvær med barna. Skilsmissebarna på 80-tallet ble ofte plassert hos mor. I den tid var dette en selvfølge. I dag er det ikke lenger det. Far er kommet for å bli. Nå har han også fått sitt eget pappamagasin.

Fred Ødegård var banebrytende da han startet farogbarn.no. Han opplevde som vordende pappa å finne lite tilrettelagt informasjon som far. At fedre ønsker en større del av oppdrageransvaret, innebærer også at far i større grad søker informasjon innenfor dette området. Å lese side opp og ned om amming, ammetåke og svangerskapsplager ble derimot ikke

helt på pappas premisser. Det ønsket Ødegård å gjøre noe med.

“Det nye med mitt engasjement var at jeg ikke sa noe negativt om mor. Tidligere hadde menn som mistet kontakt med barnet etter skilsmisse engasjert seg i mediene. Jeg er lykkelig gift og er fornøyd som jeg har det. Vi trenger også en far som sier dette.”

Likestilling er i følge Ødegård viktig nettopp på grunn av barna. Han kritiserer likevel kvinnesakskvinner som kun ser på pappapermisjon som et middel for at kvinnen skal få høyere lønn og komme fortest mulig ut i jobb. “Barnas beste må alltid være i fokus. Pappapermisjon er først og

fremst for barnas skyld, ikke for likestilling mellom mann og kvinne. Det er viktig å skille. Barna trenger å bli kjent med far!”

Også i forhold til barnefordeling etter skilsmisse er det viktig at barnas behov kommer først. Det ideelle er i følge Ødegård at mor og far deler likt. I noen tilfeller vil ikke den ene forelder være i stand til å ta vare på barnet i like stor grad. Det kan være ulike årsaker – vold, alkoholmisbruk, dårlig helse eller andre ting. Det viktigste er det prinsipielle – at ikke vi tar det som en selvfølge at mor har ansvaret.

“Det er viktig at barn har mannlige rollemodeller, også i barnehagene. Jeg

Pappapermisjon fremmer omsorg



Høyres landsmøte gikk inn for å fjerne fedrekvoten. De ønsker ikke at Jens Stoltenberg og Audun Lysbakken skal detaljstyre folks privatliv. Det ønsker heller ikke jeg og forbundet jeg representerer. Derfor er fedrekvoten høyst nødvendig. Ikke fordi jeg tror at familiene ikke vil klare det, men jeg tror ikke dagens arbeidsliv er opptatt av omsorgsverdiene. Å fjerne fedrekvoten vil diskriminere far som omsorgsperson.

I dagens arbeidsliv er foreldrerettighetene svekket. Gravide diskrimineres i ansettelsesprosesser og må ofte sykemeldes friske grunnet manglende vilje til tilrettelegging fra arbeidsgiver. Den gravides helse står i fare og mors rolle som forsørger svekkes.

Far møter motstand fra arbeids-giver når han vil ta ut fedrekvoten. De fedrene som har rett til pappa-permisjon kan bruke dette som et pressmiddel mot motvillige arbeidsgivere. Å fjerne rettigheten vil føre til mer diskriminering av far som omsorgsperson og som viktig aktør på hjemmefronten.

Vi lever i et samfunn der arbeidslivet blir sett på som å "delta på samfunns-arenaen" og der økonomiske verdier kommer foran omsorgsverdiene. Dette svekker både far og mor – foreldrene mister sin status og begge mister rettigheter i takt med den uheldige samfunnsutviklingen. Til syvende og sist er det barna som rammes. De ønsker mer tid med foreldrene sine. Pappapermisjon fører til at far ser verdien av det vi kvinner har fått ta del i til enhver tid – omsorg og nestekjærighet.

Et rungende ja til pappapermisjon er også et ja til likestilling på barnas premisser og et ja til at omsorg skal gjenreises som bærebjelken i samfunnet vårt.

tror at barnehager og skoler i større grad blir tilpasset gutta hvis de får flere mannlige rollemodeller." I det første nummeret av Far og Barn kan du lese et portrettintervju om en mann som har valgt å jobbe i barnehage og hva han mener er positivt med mannlige rollemodeller.

"Noen har et tradisjonelt syn på omsorg som noe kvinnelig. Også menn yter omsorg, men det kommer ut på en annen måte." Han forsvarer tidligere generasjons fedre og synes at de har fått et ufortjent dårlig rykte. "På 50-tallet, husmorens glansdager, så man faktisk på mannens arbeid som en form for omsorg. Hvis ikke far jobbet fikk ikke familien mat på bordet. Det kan godt

hende at disse fedrene likevel hadde god kontakt med sine barn. Det er viktig at vi ikke dømmer dette samfunnet ut fra dagens forutsetninger."

Likevel holder han fast ved at likestilling mellom mann og kvinne er en viktig utvikling for samfunnet. Han håper og tror at bladet vil passe godt i tiden vi lever i. Endelig er samfunnet modent til å diskutere farsrollen – på pappas premisser.



Moderskapet

– en feministisk fanesak!

Retten til selvbestemt abort, å velge selv, var kanskje den viktigste fanesaken i kampen for likestilling. Men er det ikke rart? Hundre år senere må vi kjempe mot brutal diskriminering av fattige mødre og nedleggelse av fødeavdelinger.

AV KARIANNE GAMKINN – MAMMA OG
SAMFUNNSENKASJERT BLOGGER
WWW.MAMMADAMEN.COM

Kampen for selvbestemt abort i Norge startet i 1913 da Katti Anker Møller foreslo at Straffelovens § 245, som truet kvinnen med inntil tre års fengsel dersom hun *rettsstridig dreper sitt foster eller medvirker hertil, skulle oppheves.*

Vi elsker moderskapet og vil dets vel, men bare i full frivillighet og når vi velger det selv. Sa Møller.

I dag er situasjonen snudd på hodet! Det diskrimineres kraftig mot dem som ønsker barn før de har rukket å sikre seg en plass i yrkeslivet uten-for hjemmet. De mest vanskeligstilte unge mødre får under 10% av det de best stilte foreldrepene får i foreldrepenger. Samtidig mister fortvilte kvinner over hele landet trygghet omkring egen helse og fødsel fordi fødeavdelinger legges ned.

ET REELT VALG?

Viktige argumenter for selvbestemt abort var, og er, kvinners helse, og at kvinner selv skal kunne velge. At kvinner selv kan avgjøre om og når hun skal bli mamma, gir kvinner, uansett ressurser, mulighet til i større grad å bestemme over eget liv. I dag kan gravide kvinner velge. De kan velge abort. Og det gjør halvparten av de unge gravide kvinnene!

Fattige mødre og de som ønsker barn før de har rukket å sikre seg en plass i yrkeslivet diskrimineres økonomisk. Foreldrepenger til en mor som ikke har arbeidet i minst seks måneders lønnet arbeid før fødselen er ikke mye. Og på grunn av denne økonomiske urettferdigheten velger de fleste unge kvinner å studere ferdig, og skaffe seg arbeid og hjem før de får barn. Denne urettferdigheten kan være med på å øke antall aborter.

FØDENDE DISKRIMINERES
Forbudet mot selvbestemt abort har

gjennom tidene, og over hele verden resultert i at kvinner har foretatt illegale aborter og satt liv og helse på spill. I Norge ble selvbestemt abort for kvinner vedtatt 30. mai 1978. Abort hadde da vært lov siden 1964. Men kvinner som ønsket dette måtte de 14 årene frem til 1978 legge frem saken for en nemnd som avgjorde hvilke kvinner som skulle få gjennomført abortinngrep eller ei.

I dag mister fortvilte kvinner over hele landet trygghet omkring egen helse og fødsel fordi fødeavdelinger legges ned. Årlig fødes 60.000 barn i Norge, og antallet er stigende. Fødsels- og barselomsorgen i Norge har vært en salderingspost lenge, og konsekvensene er store, og kan bli dramatiske for kvinner og barns liv og helse.

VÅR TIDS FEMINISTISKE
FANESAK!

Jeg takker mine formødre for kampen de har kjempet for selvbestemt abort,

Rødgrønn prevensjon

INGRID JEANETT FLÅTERUD – GRÜNDER AV
HJEMMEMAMMA.COM OG
MAMMABUTIKKEN.NO

I dette landet er det ikke lenger mulig å oppdra barn.

Man kan få dem, javisst, men da må man gi dem fra seg til Statens barnehager når de fyller et år – som i en slags dårlig Tornerose-parodi. Kontantstøtten er ikke nok til å være hjemme så lenge som ledende psykologer mener er det

beste for barnet, og i tillegg kuttes den fra og med neste år. Da gjør de det enda vanskeligere enn det allerede er.

I går kunne vi lese i både VG og Dagbladet at regjeringen nå også til alt overmål vurderer å kutte i barnetrygden, pluss at de vil fjerne eller redusere foreldrefradraget for utgifter til stell og pass av barn i neste års budsjett.

Jeg tror jeg skal gjøre det veldig lett for regjeringen. Jeg kan ikke se for meg

å føde barn inn i et samfunn som ikke lar meg oppdra dem slik jeg og faren deres mener er best, og med redusert barnetrygd og forsvinnende kontantstøtte er det bare ikke mulig uten å havne langt under fattigdomsgrensa.

Jeg stoler ikke på sittende regjering. Slik det ser ut nå, er det ingen grunn til å tro de at vil sørge for at familien min og ungene mine vil få det bra i fremtiden.



livene de har reddet og mulighetene de har gitt dagens kvinner til å velge. Men er det ikke rart? Hundre år senere må vi kjempe mot brutal diskriminering av fattige mødre og nedleggelse av fødeavdelinger.

Jeg har selv fulgt løpet samfunnet favoriserer: Utdannelse, fast jobb, hus og hjem. En økonomisk mager studietid og etableringsfase ga ikke

rom for å velge familieførøkelse. Ei heller finnes gode støtteordninger til unge og / eller fattige foreldre. Men da sønnen vår kom var alt klart, og jeg høstet full pott med foreldrepenger!

På vegne av mine medsøstre må jeg allikevel spørre: *Hvorfor verdsetter ikke samfunnet det å bli mor, moderskapet og ikke minst barna som fødes i større grad?*

Dette handler om lav prioritering av familiepolitikk, mor og barn, og kvinnehelse. Regjeringen har uttalt at det er et mål at folk skal få barn når de vil ha barn. Det er først og fremst et personlig valg for hvert par. Da må familiepolitikken endres. Samfunnet må øke fokus på andre verdier enn de som måles i penger!

Vilde er snart 2.5 år gammel, og vi har nettopp søkt barnehageplass til henne. Hun begynner 1. august, når hun nærmer seg 3. Det er en passe alder å begynne, vi har klart å gi henne den starten vi ønsket å gi henne – trygt, rolig og nær foreldrene sine. Det er jeg veldig glad for, og veldig stolt av.

Blir jeg gravid nå, så blir situasjonen mest sannsynlig en annen. Da blir det liten hjelp å hente fra Staten. Kontantstøtten er mest sannsynlig en

saga rødgrønt innen da, og dersom barnetrygden også reduseres, må vi mest sannsynlig flytte fra byen. Her er det ingen jobb til meg. Flytter vi, er vi ikke engang garantert den barnehageplassen vi ikke vil ha til minstemann.

Så, kjære regjering: I påvente av et blått alternativ eller at dere tar til vettet, vurderer jeg sterkt å begynne på prevensjon igjen. Med dere bak roret, tør jeg ikke annet.



Nytt fra COWA-prosjektet

AV ANNA SOLBERG

Årsrapporten 2009 fra COWA-prosjektet gjorde et sterkt inntrykk på meg. Skolens rektor eller principal Romana Francesca Bilak hadde på en glimrende måte fått frem resultatene som var oppnådd i 2009. Å skrive gode og tilfredsstillende rapporter er ingen lett jobb. Men Romana kan, ved siden av at vi vet at det hun skriver er sant. Vi har ved selvsyn på våre regelmessige besøk opplevd hva hun og hennes stab har utrettet i løpet av de årene vårt forbund har støttet skolen.

COWA SKOLEN EN AV DE BESTE YRKESSKOLENE I UGANDA

Fra å være en litt stusselig skole først i dette årtusen med litt tilfeldig tilbud til elevene har kvaliteten på undervisning, lokaliteter og administrasjon steget jevnt og trutt gjennom kursing og oppfølging fra ulike hold. Skolen har i tillegg til fagundervisning utvidet sitt tilbud om opplæring i såkalte life skills som

- Menneskerettigheter og Barns rettigheter, og at disse gjelder også for elevene!

- Entreprenørskap, der elevene lærer om hvordan de skal starte og drive egen forretnings virksomhet
- Ledertrening med demokratiske spilleregler i skolehverdagen.
- Helse med vekt på HIV AIDS som jo er et av de viktigste tema for unge kvinner i Afrika, for at de bedre skal bli i stand til å ivareta sin egen helse og ikke minst overleve.
- Sang, musikk og idrett for å styrke dem kulturelt og legge grunnlag for god helse.
- Religiøst for å styrke dem som mennesker. Dette er en katolsk skole.

Skolen har tilbud om et tre måneders opplegg ute i arbeidslivet for å gi elevene et realistisk bilde av hvordan arbeidslivet fungerer.

Nytt av året er også grunnopplæring i IT fag, computer arbeid.

KVINNENETTVERKSBYGGING EN VIKTIG INSPIRASJONSKILDE

Sist men ikke minst K&F's Internasjonale utvalg har stimulert skolen til å arbeide med nettverksbygging med kvinneorganisasjoner og institusjoner. East African Programme for Empowerment of Grass Roots

Women, opprettet i 2009 er et tiltak for å styrke nettverket mellom våre samarbeids-partnere i regionen.

K&F har siden evalueringen av skolen i 2005 satset nettopp på dette fordi evalueringsrapporten påpekte at dette er en viktig del av den opplæringen skolen gir. Nå har vi i praksis sett hvor viktig dette samarbeidet er for våre partnere. Det er så tydelig at de har stor glede og nytte av samarbeidet når de møtes og inspirerer og lærer av hverandre. Nye ideer fødes og diskuteres for senere utprøving.

Den siste delen er et viktig ledd i kvinnefrigjøringen i Afrika. Behovet for slike impulser er stort og mulighetene til påvirkning av kvinner som involveres i de ulike prosjektene likeså.

HVA BLIR DET AV ELEVENE ETTER AT DE ER UTEKSAMINERT?

En oppfølgings studie viste at 81 % av dem var ansatt eller drev egen virksomhet de siste 3 årene. De resterende 19 % hadde de ikke klart å oppspore slik at de kunne finne ut av hvordan det var med dem. Jeg er temmelig sikker på at også disse er i full gang med et eller annet som er relatert til det de fikk lære på skolen. Det kan bare ikke dokumenteres. For de er flyttet tilbake til sine hjemsteder eller bor så avsides at det er vanskelig å oppspore dem.

TRANSPORTBEHOV VIKTIG FOR ET BÆREKRAFTIG PROSJEKT

Skolen fikk egen bil, en liten pickup i 2002 med midler fra forbundet og FOKUS/NORAD. Takket være denne kunne skolen skaffe til veie materialer til produksjon og undervisning og ellers kommunisere med ledelsen som befinner seg på den andre siden av byen. Alt dette er viktig for å kunne fungere etter målsettingen med prosjektet. Cateringvirksomheten er helt avhengig av transport for å kunne utføre de oppgaver som følger med. Mat, utstyr, personell og elever må til enhver tid kunne forflyttes til de steder arbeidet skal utføres. Det duger faktisk



i Uganda



ikke med å leie en drosje når alt skal fraktes fra og til skolen med elevene som må tilbake til sine hjem etter endt oppdrag. Det blir uforholdmessig dyrt og upraktisk.

I fjor trakk bilen sitt siste sukk, den var kjøpt brukt, så annet var ikke å vente. Vi søkte FOKUS om penger til ny bil, men der vendte de tommelen ned, fordi slike investeringer skaper problemer som er reelle nok. Vi vet imidlertid at skolen til enhver tid holder bilbruken under kontroll og at det er lite å klage på i så henseende.

Ved godkjenning av søknaden for 2010 fikk forbundet tillatelse til å bruke bevilget beløp for transport til innkjøp av ny bil dersom utvalget kunne skaffe det resterende beløp. Vi ser at dette er mulig, men trenger fortsatt bidrag fra våre lag og kretser for at dette skal kunne realiseres.

Det er catering virksomheten som er bærebjelken ved driften av COWA skolen. Gjennom dette skaffer de gode inntekter til den daglige drift. En skole kan aldri basere seg på egen produksjon eller være bærekraftig, verken i Norge eller i Afrika. Det

burde være innlysende for alle som har øyne å se med. I en yrkesskole vil en produksjon det er etterspørsel etter hjelpe godt på økonomien og selvbildet. Den er der fordi skolen produserer gode varer og tjenester. Kapasiteten i cateringklassene er forbløffende når det trengs. I fjor greide elver og lærere å betjene to arrangement med servering av henholdsvis 1000 deltagere ved det ene og 700 deltagere ved det andre arrangementet i løpet av én dag. En kan bli målløs av mindre.

HVORDAN ER DET MULIG Å OPPNÅ SÅ GODE RESULTATER?

Det har bare vært mulig fordi skolen har hatt en stabil og dyktig ledelse og lærerstab. Til tross for at de alle har vært sulteføret lønnsmessig og lever på et minimum, har det lyktes Romana å få dem til å gå sammen om å dra lasset. Lærerne har ellers ikke så store valgmuligheter til andre jobber og har gjort det beste ut av en vanskelig situasjon.

Det er gjennom rektor Romanas gode lederskap siden 1998 at skolen

har bygget seg så sterkt opp. I tillegg til å være faglig dyktig er hun en god menneskekjenner som skaper et godt og fortrolig samarbeid mellom sine kolleger og ikke minst elever. De jobber som et team der alle må ta sin del av ansvaret og gjør det. For oss i Internasjonalt utvalg er det fantastisk å samarbeide med henne og skolen. Vi har hatt gjensidig glede og nytte av dette. For det er hva det hele dreier seg om: samarbeid, utfordringer, tillit, glede og ikke minst tro på at det nytter.

VI TRENGER FORTSATT DIN STØTTE

COWA skolen er vårt flaggskip som krever størst egenandel. De fortjener fortsatt min og din velvilje for å kunne fortsette sitt gode arbeid.

Husk derfor Utvalgets egenandelskonto med et bidrag og merk bidraget COWA - Uganda Konto nr. 6034 56 35451 v. Anne Marit Hovstad Fjæreveien 61 4885 Grimstad

Til K&Fs medlemmer:

Høring om organisasjonsendringer

Forslag om vedtektsendringer til Landsmøtet 22. -24.10.2010:

Her finner du hovedtrekkene i de forslagene som er kommet hittil (1.5.). Sentralstyret ber alle lag om å diskutere forslagene, og gi kommentarer direkte til forbundet med kopi til kretsen. Innspill må komme senest 10. juni for at vi skal kunne ta dem med i det videre arbeidet med landsmøtesakene. Engasjer deg og ditt lag og gi tilbakemelding!

1. FRA SENTRALSTYRET:

Som kjent trenger K&F flere medlemmer, både for å styrke organisasjonen og vår påvirkningskraft, og fordi økt medlemsmasse gir økte inntekter. Det har i lengre tid vært foretatt store innsparinger, men det er ikke mulig å spare mer uten samtidig å endre en del grunnleggende regler internt i vår organisasjon.

Til landsmøtet i oktober 2010 blir det lagt fram et forslag til endringer i ledelsen, som, basert på fortsatt 5.000 medlemmer, vil gi balanse i budsjettet for 2011.

Hovedtrekkene i forslaget er:

- Det velges forbundsleder og en nestleder (reduksjon fra to).
- Vervene vil være ulønnede, men med et honorar på 50 000 til leder og 25 000 til nestleder samt en sum avsatt til frikjøp fra arbeidsforhold ved behov. Dagens situasjon: lønnet forbundsleder, nestledere 50% stilling.
- Administrasjonen må forsterkes med organisasjonssekretær/daglig leder, som overtar ansvar som den valgte ledelse hittil har hatt. Vedkommende skal også fronte K&F i samarbeid med ledelsen. Dette medfører ikke øket administrasjon, men omorganisering.
- Sentralstyret reduseres til 5 medlemmer inklusiv ledelsen, og 2 varamedlemmer. Det avholdes maksimum 4 fysiske sentralstyremøter i året.
- Landsstyret avholder 1 møte i året, kombinert med "inspirasjons- og kontaktmøte". Det er nødvendig at

kretsene betaler opphold, reisefordeling som vanlig.

- Utvalg (internasjonalt, beredskap og miljø- og forbruker) beholdes, men må brukes mer aktivt.
- Det foretas endringer i de faste komiteene: finans- og vedtekts-komite legges ned. Kontrollkomite opprettes, som skal følge opp økonomi og vedtak i styrende organer. Valg- og prinsippprogramkomite beholdes.

2. FRA TRINE BERTRAM HAGEN,

1. VARA TIL SENTRALSTYRET.

SAKEN ER UNDER BEHANDLING I SENTRALSTYRET

Mitt forslag er å avvikle Gruppeleddet, Kretsleddet og dermed Landsstyret. Jeg mener at den viktigste jobben som gjøres i K&Fs navn er lagsarbeidet. Det er der vi alle er medlemmer, det er der vi gjør oss bemerket i lokalmiljøet. De som kjenner forbundet har alle vært involvert eller startet sin «karriere» i et lokallag eller «husmorlag».

Den aktiviteten som er i mange grupper og kretser kan fortsette fra lagene. De kretsstyrene som fungerer bra, kan jo bare fortsette å jobbe med de samme tingene i laget sitt, eller kanskje gjenopprette et lag? Vi vil spare tillitskvinner også.

Forslaget går ut på:

- Grupper og kretser legges ned. Da bortfaller også landsstyret. De oppgavene som i følge vedtektene i dag er landsstyrets ansvarsområde, samt noe administrasjon, må overføres til landsmøtet eller sentralstyret.
- Kr 100 pr hovedmedlem overføres fra forbundet til lagene. Denne summen indeksreguleres i takt med indeksreguleringen av totalkontingenten. I 2010 får kretsene 124 kr pr medlem. Noen kretser overfører ikke penger til lagene.
- Gruppenes midler overføres kretsene i henhold til vedtekter.
- Kretsens midler pr oktober 2010 overføres K&F sentralt og disse settes i et fond som administreres av

sentralstyret. Avkastningen av fondet brukes til å gi støtte til lagene til landsmøtedeltakelse, ledelsens og sentralstyrets reiser ut i lagene og styrking av medlemsbladet.

- Landsmøtorepresentasjon: 1 delegat pr lag, samt sentralstyret og ledelsen. Lag med mer enn 50 medlemmer har 2 delegater. Komiteer og utvalg som i dag. For forbundet sentralt vil dette forslaget bety ca. kr 100 000 mer i inntekter ved at det overføres noe mindre av kontingenten. Noe innsparinger i administrasjonen ved at det blir 2 ledd mindre å forholde seg til med papirer, telefoner og annet. Det er vanskelig å anslå dette i beløp.

3. FRA JAR K&F-LAG, AKERSHUS KRETS:

Forslag til endring av vedtektenes § 5, Landsmøtet.

Stemmeberettigede representanter på landsmøtet er:

A. Landsstyret.

B. En valgt representant fra hvert lokallag, valgt av lagenes årsmøter.

Begrunnelse:

Medlemstallet i forbundet synker og dermed også antall delegater til landsmøtet fra kretsene. Forbundet trenger flere glødende tillitsvalgte og trenger god kontakt mellom de ulike leddene. Vi tror at ved at alle lokallag kan sende en delegat til landsmøtet vil gi større engasjement rundt forbundet og sakene.

Ordningen med observatører ønskes beholdt. Mange av disse sier at det å være til stede på et landsmøte gir nyttig og inspirerende informasjon om forbundet og arbeidet. Saken ble enstemmig vedtatt av lagets årsmøte 3. februar 2009 og enstemmig vedtatt av kretsens årsmøte 21. mars 2009.

4. FRA VØYENENGA KVINNE- OG FAMILIELAG, AKERSHUS KRETS:

Vedtektsendring: Alminnelige bestemmelser pkt. IV Retningslinjer for avstemninger og pkt. V Retningslinjer for valg, Avstemning ved personvalg

Forslag:

Ved personvalg der det kun er en kandidat til vervet, blir denne valgt.

Begrunnelse:

K&F er avhengig av mennesker som vil ta på seg de ulike tillitsverv. Forslag på kandidater kan fremmes av alle medlemmer og organisasjonsledd, og er således en åpen prosess. Man tillates også å stille til valg i henhold til retningslinjer for dette.

Dersom det kun er en person som stiller til valg, innebærer dette at man ikke har lyktes i å skaffe flere villige kandidater til det aktuelle vervet, og at man derfor kun har en person som kan velges. Alternativt vil vervet bli stående ubesatt.

Dersom man av en eller annen grunn ikke støtter en foreslått kandidat, og heller ikke har lyktes i å skaffe en motkandidat, skal det være mulig å stemme blankt. Ved personvalg, der det kun er en kandidat, skal imidlertid ikke de blanke stemmene kunne føre til at kandidaten ikke velges. Ved slike valg, der det ikke finnes motkandidater, skal regelen om absolutt flertall ved personvalg fravikes. Dette er i bedre samsvar med norske valglover, og er dessuten helt vanlig i andre organisasjoner, der slike valg ofte avgjøres ved akklamasjon.

5. FRA HORDALAND KRINS:

Vedtektsendring: Vedtekter for krets, Alternativ 1 og Alternativ 2: Ny administrasjonsform for kretser.

I de siste årene har Hordaland krins strevet med å få noen av sine grupper til å fungere på vedtatte måte. Dagens situasjon i vår krins er at vi nå har 4 grupper som er i drift, og i tillegg har vi 2 grupper som for tiden ikke er "oppegående". På krinsårsmøtet ble det valgt en kontaktperson for hver av disse gruppene, som da er medlem av

krinsstyret. Den administrative delen for de tilhørende lagene, blir gjort via krinsstyret. Sentralstyret har gitt dispensasjon for denne ordningen ut 2010.

Forslag til endring:

Alternativ 1: Kretser med gruppeledd. – fjernes

Endring av Alternativ 2: Kretser uten gruppeledd.

§ 2

Kretsen består av lagene i det fylket/distriktet kretsen omfatter. Kretsene kan selv bestemme sin administrasjonsform; om de vil drive med eller uten gruppeledd, eller ha begge former i sin administrasjon. Om ønskelig, kan lag danne et gruppeledd, der hvor det geografisk sett er naturlig. For denne gruppen gjelder vedtektene for grupper. Gruppeleder blir medlem av kretsstyret. Der hvor lag ikke ønsker gruppe, skal der velges en kontaktperson på basis av naturlig geografisk beliggenhet. Denne person blir medlem av kretsstyret. Kretsen har egne statutter for kontaktpersonen, godkjent av kretsårsmøtet. Forslag til endring i kretsens administrasjonsform fremmes på kretsens årsmøte og behandles i leddene før endelig vedtak fattes av nytt årsmøte minst 5 måneder etter det første. Det kreves 2/3 flertall. Landsstyret orienteres om endring i administrasjonsformen.

Herlig jubileumsfest hos Mathopen Kvinne- og familielag

ALDER INGEN HINDRING FOR AKTIVITET, HELLER IKKE I ET KVINNE- OG FAMILIELAG

AV BJARNHILD HODNELAND

Tirsdag 16. mars var jeg blant gjestene hos Mathopen Kvinne- og familielag. Laget feiret sine 50 år, i sin egen barnehage. Denne dagen var det pyntet til fest og laget har en tillitskvinne som nesten har dette som sitt yrke, og dette kunne vi se i farger både hva galt blomster, servietter, service o.a., her var det fest.

Lekre smørbrød ble servert og med nydelig varm sjokolade med krem til. Smakte deilig i den harde vinteren vi har hatt i Bergen i år. Litt senere var det kakefest, nydelige hjemmebakke kaker da med kaffe og te til og brus for dem som det ønsket.

Lagets mange tillitskvinner, både i nåværende periode og fra flere år tilbake, var med oss denne kvelden. Æresmedlem Kjelfrid Halvorsen har jo vært en svært aktiv kvinne både i lagt, i krets og i utvalg på sentralt hold. Hun var første taler og så kom vi på rekke og rad vi andre som fikk oppleve denne kvelden.

Jeg har vært så heldig å følge dette laget helt fra jeg var i kretsstyret. Flere møter hadde vi i den koselige barnehagen som ikke var så stor den gang, men har nå blitt bygget ut flere ganger og har blitt en stor flott barnehage.

Barnehagedrift og barnehageutbygging har ikke skremt bort medlemmer, men har skapt et samhold. Laget har vært heldig og hatt samme styrer i alle år.

Juleverksted og andre kurs har også vært aktuelle områder. Tidligere drev laget arbeidsstuer og var på det området ivrige i kretsens arbeidsstuer. Vennskapslag har de også og besøker hverandre eller har sommer-avslutning sammen.

Laget har vært flink å stille med medlemmer til kretsstyret, til komiteer og ellers på møter.

Ansvar for jubileet hadde Ellis Hauge og Hildur Hansen.

Ellis er nå lagleder, men har et flott styre og varakvinner med seg. Alle fikk takk og fine blomster på festen.

Strikkekurs på Ammerud skole



Her er noen av deltagerne på strikkekurs som avholdes på Ammerud Skole hver mandag fra kl 15.00 – 17.00.

Alunnsjø kvinne og familielag har drevet kurset i ca 3 år for elever fra 8 år.

Det deltar fra 15-20 elever, både jenter og gutter, hver gang. Elevene har strikket seg pannebånd, svettebånd, vesker og sokker.

Vi har funnet noen enkle oppskifter på lue og votter som noen er i gang med.

Til dette prosjektet har Alunnsjø kvinne og familielag mottatt frifondsmidler.

Ny forsikringsavtale med Codan Forsik

Norges Kvinne- og Familieforbund og Codan Forsikring har inngått en avtale som skal sikre medlemmene av NKF gunstige priser og gode dekninger på forsikring.

Bakgrunnen for at Codan Forsikring ønsket å innlede ett samarbeid er at mange av våre verdier gjenspeiles av Norges Kvinne- og Familieforbunds verdier og tankegang.

"Codan verdsetter trygghet og sikkerhet, og vi håper å kunne nå ut

til Norges Kvinne- og Familieforbunds medlemmer med gode og gunstige forsikringsløsninger som gir trygghet for hele familien".
–Arild Rune Nedreberg, Codan Forsikring-

Codan Forsikring som navn er relativt nytt i Norge, men er likevel Nordens tredje største forsikrings-selskap. Man er representert ved Trygg-Hansa i Sverige og Codan i Danmark. Videre er man en del av ett av verdens største forsikringsselskap,

Royal & SunAlliance (RSA) i England. Mange års erfaring samt solide eiere gir en trygghet og en kompetanse ikke mange kan vise til.

BARNEFORSIKRING

Noe av det Codan ønsker økt fokus på er barneforsikring. Ser man til Sverige så har 9 av 10 barneforsikring, mens man i Norge er taller 3 av 10. Til sammenligning er 7 av 10 hundevalper i Norge er forsikret. Codan ønsker å sette fokuset til å sikre de man verdsetter høyest.

Referat fra Kretsstyremøte – Sunnmøre og Romsdal krets

REFERAT ODDLAUG HOVDENAK

LØRDAG 13. FEBRUAR 2010 –
KL. 11.00 –15.00

RICA SEILET HOTELL, MOLDE
Disse møtte: Vigdis Løseth,
Randi A. Rønning, Gjertrud Vik,
Unni Klock, Aud Marit Davik,
Aase Tøndel og Oddlaug Hovdenak.
Ingrid Sandøy møtte fra økonomi/
lotterikomiteen til landsmøtet. Som
start på møtet viste kretsleder en sang/
bildemontasje fra Romsdalskysten på
PC. Hun spør han som har laget denne
om å kunne bruke denne på
landsmøtet.

SAK 1/2010: KRETSÅRSMØTE 2010
Møtet blir lørdag 17. april på
Fjellstova, Ørskogfjellet. Tidsrammen
er kl. 11 –17. Styret møter kl. 10.
Vi bestemte mat: varm middag og
kaffe/rundstykke ved oppmøte. Pris
per utsending blir kr. 400. Grupper
og lag tar med gevinster til
utlodninga. Arbeidsfordelinga
før møtet og under møtet ble bestemt.
Sekretær sender innkalling med
påmedlingsfrist 8. april. Frist for
innsending av saker fra lag/grupper
settes til 22. mars. Valgkomiteen

er Tennfjord, Vatne og Skodje og de
får brev om hvem som er på valg.

Sak på årsmøtet blir om vi skal
fortsette med grupper i kretsen. Etter
våre lover skal en nedlegging av
grupper vedtas på 2 kretsårsmøter, og
saken skal også behandles i lag og
grupper. Styret lager en kort utredning
i innkallingen til kretsårsmøtet.

Fra internasjonal kontakt var det
ønske om mer enn kr 10 per medlem
til prosjektet vi støtter. Vi vedtok å ha
en innsamling på årsmøtet til dette
formålet. Fylkesleddet av Populus
fungerer svært dårlig, og det kom
spørsmål om vi kan foreslå at det
legges ned slik at Populus sentralt er
ansvarlig for fylket.

Regnskap for 2009 og forslag til
budsjett for 2010 ble fremlagt og
vedtatt til videre behandling på
kretsårsmøtet.

SAK 2/2010: LANDSMØTE I
MOLDE, 22.-24. OKTOBER 2010
Tidsplan for arbeidet fram mot
landsmøtet ble gjennomgått og justert.
Ingrid og Aud Marit orienterte om
status for lotteriet. De hadde fått inn
nok gevinster og bestilt loddbøker.
Alle lag får utdelt minst 1 bok hver

(50 lodd à kr. 10) på kretsårsmøtet.
Nordmøre krets vil også ha loddbøker.
Det blir også salg av lodd under
landsmøtet.

Kretsleder har kontaktet Rauma
Ullvarefabrikk for avtale om
sponsormidler, gevinst med mer. Har
ikke fått endelig svar, men de var
positive.

Underholdingen på lørdagskvelden
er bestilt, likeså innslag til "ord for
dagen" søndagsmorgen. Vi må få den
endelige tidsplanen fra K&F sentralt
for hele møtet før vi gjør mer avtaler.
Vigdis kontakter K&F sentralt for
avklaring av ansvar/oppgaver mellom
de og kretsen. Kretsen skal ha ett
innslag i medlemsbladet i mai om
Molde og arbeidet vårt. Gjertrud Vik
er ansvarlig for dette innslaget.

Neste kretsstyremøte blir lørdag 17.
april kl. 10 på Fjellstova,
Ørskogfjellet.

ring

*"Vi har jobbet hardt for å kunne tilby
det vi mener er en av Norges beste
barneforsikringer, og det er en av
forsikringene vi kan tilby til
medlemmene." –Arild Rune
Nedreberg, Codan Forsikring-*

Ta kontakt med Codan for mer
informasjon.

OPPSTART I JUNI

Dato for oppstart av samarbeidet er
enda ikke satt da Codan venter på
levering av system. Men mest

sannsynlig vil oppstart være i juni. Da
vil de første bli kontaktet av en av
Codans medarbeidere for ett helhetlig
forsikringstilbud. Om man har tre
forsikringer eller flere, så vil man
oppnå en ekstra fordel. Da kan det
være greit at man har funnet fram sine
nåværende forsikringspapirer, slik at
man kan sammenligne tilbudene.

Blant produktene Codan tilbyr
finner man Bil, Villa, Innbo, Reise,
Ulykke, Barn samt ett antall andre
private skadeforsikringer.

*Vi i Codan Forsikring er stolte av å
ha Norges Kvinne- og Familieforbund
blant våre nye partnere, og vi ser
fram til mange år med godt
samarbeid.*

CODAN 

Våre kretser og lag

AV BJARNHILD HODNELAND

Denne gang presenterer vi to kretser som er relatert til innslaget i forrige blad, om Hjemmens Vel. Begge kretsene har sitt hovedsete i to av våre "storbyer", men er også nær knyttet til lagene i utkantene. Den ene kretsen har jeg hatt gleden av å være kretsleder for.

Bergen- og Midthordland krets er 30 år, men flere av lagene er mye eldre. Grunnen er at flere lag tidligere hørte til den store Hordaland krins og noen til Bergen krets. Bergen krets var en typisk by krets og besto av lag i det "gamle Bergen" før sammenslåingen av Bergen og nabokommunene som nå er Bergen by. I 1980 ble det en omorganisering og vi fikk en ny krets med nåværende navn. Lagene i Arna bydel ble værende i Hordaland krins men vi fikk med oss Samnanger, Fusa, Os og Austevoll.

Kretsen har vært en stor krets med stor aktivitet. Barnehagedrift og studiearbeid har vært svært viktige områder som både lag og krets har vært opptatt med. Kretsen sammen med Bergen Hjemmenes Vel var stiftere av Husmødrenes Barnehager som nå er en stiftelse og har

navnet Vappus Barnehager med ca. 25 barnehager. I tillegg har, eller har lagene hatt en eller annen form for barnehage, heldags, halvdags, familiebarnehage eller barnepark.

Kretsen og lagene har vært svært aktive i TV-aksjonene. I 1989 med "Kvinner i den 3. verden, hadde vi store arrangementer i lokalene våre og samarbeidet med flere av organisasjonene. Vi var også aktive i 2005 med aksjonen "Drømmefanger" Kretsen feiret sine 25 år bl.a. med markering av denne Tv-aksjonen. Kretsen deltok også aktivt i TV2s aksjon for Redningsselskapet. Kretsen har hele tiden vært representert i fylkes- og kommunekomiteene. Men viktigst er alle de medlemmene som har gått med bøsser og vært i lokale komiteer. Det er dette som har gitt resultat..

Kretsen hadde forbundets landsmøte i Bergen i 1991. Kretsen har hatt to forbundsledere, Ingunn Birkeland og

Bjarnhild Hodneland. Eldbjørg Gunnarson er nå nestleder.. Kresen har hatt svært mange tillitskvinner i sentralstyret, i komiteer og utvalg.

Da K&F skrev sin egen Barnemelding og Familiemelding deltok både kretsstyret og lagene i studieringer og leverte fine innslag.

Noen lag driver "Eldrekafe" eller "Miljøkafe", men ved store arrangement har kretsen også slått til med kafe. Under den store Miljøkonferansen i Bergen hadde vi kafe i Pressesenteret i Norges Banks lokaler. Denne var åpen for publikum også. Under Barnekonferansen "Children at risk" hadde vi i samarbeid med kommunen åpent for presse og foredragsholdere, for her var det også små interessante møter, for spesielt inviterte.

Internasjonalt arbeid har alltid vært viktig for kretsen. I 80-90 årene hadde vår krets sammen med Hordaland krins og Universitet et prosjekt i Kairo, Egypt, "The right to live", der man bygget opp en skole for psykisk utviklingshemmede barn og et institutt for spesial pedagogikk ".Kretsen hadde også flere møter i sonene, gode foredragsholdere md god oppslutning. Ingen økonomi til slike møter nå.

På 60-70 års tiden hadde kretsen en flott gruppe som arbeidet innenfor Ungdommens Frivillige sosialtjeneste og senere hadde man sammen med Haraldsplass Diakonissesykhus avlastningskurs. Flere medlemmer tok disse kursene og fikk sine kursbeviser.

Både beredskapsarbeid og miljø har stått i fokus både i lagene og i kretsen. Bjarnhild Hodneland fikk fylkeskommunens miljøpris. Kretsen har i flere år hatt fylkeslederen i KFB og man har hatt medlemmer i det sentrale miljø- og ressursutvalget. Vi hadde også stand bl.a. på "Kronprins Harald" da den lå i Bergen på sin miljøtur rundt kysten.

Sammen med bl.a Kvinnefronten ble det arbeidet med en serie "kvinner og helse" og vi var svært aktive for en alternativ fødeklinikk som vi da fikk på Kvinneklubben. Den fikk navnet "Storken". Det ble også arbeidet for

kvinner i utradisjonelle yrker, geriatri og pensjon for skilte enker.

Kretsen er alltid med på 8. mars arrangement. I Bergen har Kvinnefestival og kretsen samarbeider med Biblioteket om kvinnelige forfattere og deres bøker. Inntekter fra møtene har gått til kreftforeningen. Austevoll sone har samlet inn kr. 5000,- til "Krafttak for kreft"

Kretsen har hele tiden hatt soner, til nylig 6 soner. Nå har Bergen og Laksevåg gått sammen til en sone. De andre sonene er Austevoll, Os og Åsane. Fana sone er der, men er lite aktiv f.t.

Kretsen har nå 14.lag. Randi Gjerde er kretsleder.

Laksevåg K&F-lag er det eldste laget. Laget feiret 90 år i 2009 og kombinerte jubileet med å åpne ny stor flott barnehage. Kjempeflott av en 80- åring. Laget har egen kveld i svømmehallen, men er vel mest kjent for sitt flotte studiearbeid og da spesielt med Laksevågsbunaden. Ikke bare medlemmene, men mange Laksvåg damer har fått lære om bunaden og ikke minst sydd sin egen i lagets kurskvelder.

Lagene som nå er i sonene er aktive og burde blitt nevnt her, men dessverre har vi ikke plass.

Sør-Trøndelag krets ble stiftet 22.3.1933. Da hadde det vært en form for kretssamarbeid gjennom Trønderkretsen. Nå ble denne delt i Sør og Nord Trøndelag. Etter "Ordre" fra Marie Michelet om å gå i gang med å stifte foreninger, og med stor tro på husmørsaken, ble Magdalena Bragstad kretsens første kretsleder og fikk i stiftelsesåret 9 nye lag.

Lagene gikk i stor grad inn for praktiske hjelpetiltak for å lette husmødrenes arbeidssituasjon. De lånte ut strikkemaskiner og vaskemaskiner. Drev arbeidsstuer og støttet folkebadet og helsestasjoner. Mange lag støttet husmorvikarordningen. Husmorferie sto på dagsorden fra 1953-1979.

Sør- Trøndelag var også svært aktive med Ungdommens Frivillige Sosialtjeneste. 1200 ungdommer i Sør- Trøndelag fullførte kursene.

Oddrun SkyllSkyllstad var primus motor og ble æresmedlem i kretsen. Også Inger Brechan ble æresmedlem for initiativet og arbeidet for avlastningskursene. Kretsen har i alt tildelt 12 kvinner æresmedlemskap.

I slutten av 90- årene ble det vanskelig å få nok tillitskvinner til kretsstyret og man dannet i 2003 et "Forum" der representanter fra hvert lag møtes i stedet for valgt kretsstyre. I 2007 ble det valgt et arbeidsstyre. Berit Fossum er landsstyrerepresentant.

Kretsen har nå 4 lag. Brekken hadde i 2008 sitt 75 års jubileum og Lade feiret 50 år i 2009. Linsøy blir 60 neste år og så er det Oppdal som ble stiftet i 1955.

Kretsen har hatt egen kunst- og kulturring. Studiearbeid har også i Sør- Trøndelag stått høgt på aktivitetslisten.

Kretsen har hatt representant i det sentrale Miljø- og ressurs utvalget og spesielt Brekken lag har vært aktive innen klima, kosthold o.a. miljøsaker.

Eldresak har nok vært den store saken over for Trondheim kommune. Her har Kjersti Rygg Hogstad og Lade lag vært en stor pådriver. Kretsen og lagene har ellers vært aktiv innen de fleste sakene K&F jobbet for. Det gjelder bl.a internasjonalt arbeid, beredskap og skolepolitikk.

Kjersti Rygg Hogstad var med å starte Lade lag i 1959 og ble lagets første lagleder. Hun har i svært mange år innehatt dette vervet med unntak av tiden som kretsleder i 8 år.

Kjersti har gjort K&F kjent i Trondheim kommune spesielt har hun kjempet for "Familiepleie avtale". Lade lag sender ofte brev om viktige saker til alle gruppelederne i Bystyret.

Kjersti har fått Trondheims bys kulturpris.

Kjersti har også fulgt opp K&F ved å markere seg i avisene.

K&F søkte i 2009 om Frivillighetsprisen til Kjersti og den ble innvilget. Den ble tildelt henne av fylkesordføreren i Fylkeshuset i Trondheim.

Vi gratulerer Kjersti som fyller 90 år 11. april.

Frivillighetsprisen: **Det er ikke skyhøy lønn som bestemmer betydningen av et arbeid.**

Det er ingen timeliste som kan forklare hvor mye du har gitt av deg selv.

Prøveprosjekt

Røa kvinne- og familielag har i flere år vært en god støttespiller for Røa eldresenter. Laget har gitt betydelig økonomisk hjelp. Eldresenteret har 115 frivillige og et stort antall av disse kommer fra Røa lag.

Eldresenteret er stengt på lørdager, og det er et stort savn for mange av de faste brukerne. Mange har gitt uttrykk for et stort ønske om at de også på lørdager kunne komme til senteret.

Som et prøveprosjekt bestemte Røa lag å holde senteret oppe 1 lørdag i måneden. Det var ingen problemer med å få medlemmer til å ta "vakter". Det blir servert kaffe og deilige nystekte vafler med rømme og syltetøy. Inntektene tilfaller eldresenteret.

Styrer ved Røa eldresenteret, Hanne Dalbæk Bruknapp (også kasserer i laget) understreker at hun setter stor pris på initiativet fra Røa kvinne- og familielag og er glad for samarbeidet.

Allerede etter første lørdag fikk vi mange positive tilbakemeldinger.

Røa lag synes det er hyggelig å gjøre noe for lokalsamfunnet, samtidig som dette er en fin måte å promotere laget på.

Lagleder Røa lag Wenche Wangen

Oslo Krets støtter Oslo krisesenter

Oslo Krets av Norges Kvinne- og Familieforbund samlet til årsmøte 15. april 2010 og vedtok med overveldende flertall å støtte følgende prosjekt med kr. 100.000,- pr. år i 3 år.

Prosjektet dreier seg om oppfølging av mor og barn etter opphold på Oslo Krisesenter.

Etter midlertidig opphold på krisesenteret er det stort behov for oppfølging og ikke minst støtte til barna, som oftest er traumatiserte og derfor kan få store problemer på barnehage/skole og senere i livet.

Oslo Krisesenter har hatt ett prosjekt med en ansatt som har reist hjem til familiene. Dette prosjektet løp ut i mars, og senteret har ikke midler til å kunne fortsette arbeidet."

Kretsleder Elisabeth Stubergh Nielsen

Korreksjon fra forrige blad:

Noen har etterlyst Det Nordiske brevet, dette sto i forrige utgave under tittelen Husmorfamilien som forsvant, artikkelen sto på side 8 og 9.



K&Fs beredskapsutvalgs seminar

Bergen 20. og 21. mars 2010



K&Fs Bjarnhild Hodneland.

Det ble 18 damer, to ansatte ved Briggen i Bergen, de fleste Kvinne- og familieforbunds-medlemmer fra Hordaland, men også en deltaker fra Bodø og to fra Oslo krets som ble med på K&F's beredskapsutvalg seminar i Bergen lørdag 20. og søndag 21.03.10.

Utrolig nok til å være regnfulle Bergen var det akkurat da mangel på vann i enkelte områder i Bergen! så reservevannskilde var tatt i bruk, og mens vi var innlosjert og befant oss på Haakonssvern var det oppslag om å ikke bruke vannet til drikke, pusse

tennene etc., og vi kunne ikke dusje. Alt vann til matlaging måtte kokes – en riktig påminning om at det utenkelige kan skje.

Mange deltakere kom også fra områder hvor det var rasfare og veiene var stengt, men heldigvis gikk det greit for alle å komme frem og tilbake.

Bjarnhild Hodneland, som hadde det meste av forarbeidet med seminaret, ønsket alle velkommen. Hun ga så ordet til vår gode omviser på Haakonssvern

HAAKONSSVERN ORLOGSSTASJON V/ KOMMANDØRKAPTEIN KARSTEIN STORAAS

Sjøfosvarets hovedbase, Haakonssvern orlogsstasjon, er Nordens største marinebase. Hovedbasen er hjemmehavn for de fleste fartøyene i Sjøforsvaret, og hvis alle fartøyene hadde ligget til kai samtidig, ville 25 kystvakter og marinefartøy ligget innenfor området til orlogsstasjonen. Stasjonen er godkjent NATO-havn og har besøk av fartøyer fra allierte land. ble bygget i 1963 Den ligger 17 km sydvest for Bergen. Det er et meget stort område med kaserner, undervisningsbygg og en rekke avdelinger.

Haakonssvern er et miniatyrsamfunn med egen brannstasjon, sykestue, postkontor, kirke, lege- og tannlegekontor. Ca. 4000 vernepliktige, militært og sivilt ansatte har tilknytning til stasjonen, og basen er en av de største arbeidsplassene i Hordaland.

Vi ble tatt godt vare på av det militæret på Briggen og Haakonssvern. De kjørte oss rundt og oppfylte alle våre ønsker ga oss nydelig mat, spesielt må vi nevne trerettersmiddag i Vip, - rommet, og var også interesserte i hva vi står for.

Etter god Brunsj i Sjaluppen, ble vi kjørt i to biler rundt på hele Haakonssvern og vist alle avdelingene vi hadde hørt om dagen før, bl.a. dykkertrenings-tanken, kaiene og slippen. Der lå en båt til overhaling.

Vi fikk gå på dekket på en fregatt, og da maskinisten så oss, spurte han om vi ville se på fartøyet innvendig. Vi var ikke vonde å be!!

Vi fikk se bl.a. sykerommet der legen om bord må kunne foreta alle slags inngrep og operasjoner, ofte langt ute til havs. Rommet et var ikke stort, men offisersmessa, hadde store bord som kunne brukes som benker / senger når det er behov for å ta seg av mange.

Vi var også oppe i styrhuset, og var imponerte over hvor rent og fint det var overalt.



Besøk på fregatten.



Ågot Valle.

FN RESOLUSJON 1325 V/ STYRELEDER I FOKUS ÅGOT VALLE
Hun redegjorde for hva FOKUS står for, ingen bank, men et Forum for Kvinner og utviklingsspørsmål med vekt på informasjonformidling og kvinneverett arbeid. De utgir bladet Kvinner sammen. Ågot Valle har vært med i FOKUS i flere år, og sittet som leder i ca. ett år. Hun hadde en historikk med FN resolusjonen 1325 i.2000, konferansen i Wien 2003, Beijingkonferansen .

1325 Resolusjonen som ble vedtatt i FN er et gjennombrudd i arbeidet for vern av kvinners menneskerettigheter i konflikt og krig. Den er fulgt opp med FN resolusjonen 1820 i 2007,

1888 1889 som alle forsterker ordbruken i FN. Hillary Clinton er en god støttespiller.

1325 har 4 P- er Participation (deltakelse), Prevention (forebygging), Protection (beskyttelse)

og Prosecution (straffeforfølgelse mot overgrepere). Hittil har ingen blitt dømt for systematiske overgrep mot kvinner i krig og konflikt til tross for at den Internasjonale Straffedomstolen har åpnet for det. Vi må arbeide videre, satse på kvinnene, det er de som redder samfunnene, utfører det

meste av det produktive arbeidet og tar ansvar for ungenes skolegang og helse. Det er derfor tragisk at de blir utelatt når freden skal bygges opp – som i Sudan. Valle trakk frem en rekke dyktige kvinner, bla. Ellen Sørli Frantsen, Elisabeth Steen, Marguerite Barankitse fra Burundi, fostermor til 150 barn, nå leder organisasjonen Maison Shalom, hus for foreldreløs og tidligere barnesoldater med jobb og skolegang., og Karoline

Frogner som har laget film om kvinners rettigheter i de verste landene? Hvor er kvinnene? Kvinner og menn ser ulikt på situasjoner og har ulike erfaringer.

Margot Wahlstrøm ble utnevnt av FN's generalsekretær som spesialrapportør for kvinner utsatt for vold i konflikt. Alle kvinneorganisasjoner må kjempe videre sammen.

Hvis du vil ha mer informasjon, går du inn på www.FOKUS.no eller sender mail til ågot.valle@gmail.com eller fokus@fokuskvinner.no

FINN MEG og KFB v/ KFBS
LEDER ANNE-LISE JOHNSEN
Anne-Lise er også medlem av K&F's beredskapsutvalg, medlem av styret for FOLK og FORSVAR og kretsleder



Anne-Lise Johnsen.

i K&F Nordmøre– en aktiv dame, og hun fortalte levende om Finn Meg. Det er opprinnelig et svensk opplegg som KFB = Kvinners Frivillige Beredskap har fått overta, men for å bruke det, må en bli kurset av en instruktør. Det kan gjøres på en kveld eller noen timer. De som har fått opplæring, får materiell og kan igjen lære opp barn i barnehager, småskolen og foreninger, så barna vet hvordan de skal forholde seg hvis de går seg bort. Barn kan gå mange kilometer, og det er vanskelig å finne dem. Hvis du skal lete etter et barn, skal du gå oppoverbakker, da det er lettere for dem å gå oppover enn nedover! Barna lærer å velge seg et tre og holde seg ved det, og hvordan de kan legge igjen spor etter seg, Det er viktig at de er godt kledd, men ull innerst og ytterst, og helst tøy med farger som synes godt, f.eks. rødt.

KFB har utdannet en rekke instruktører, og det er søkt om å få midler til nytt instruktørkurs, så hvis du er interessert i bli instruktør, ha en instruktør i barnehagen ,småskolen eller foreningen din, kan du ta kontakt med oss i beredskapsutvalget eller direkte til sekretariatet til KFB, Skippergt.17, Oslo tlf. 22 42 49 12

eller kfb@kfb.no Informasjon på
www.kfb.no

Når du er sammen med barn, er det viktig å avtale hvor dere skal møtes eller hva barnet skal gjøre hvis dere kommer bort fra hverandre. Er du i et senter, kan barnet få vite, at det kan gå inn i nærmeste butikk. Større barn kan finne frem til informasjonen.

KFB=KVINNERS FRIVILLIGE BEREDSKAP

Det er en upolitisk paraplyorganisasjon. 9 organisasjoner er tilknyttet: Nasjonalforeningen for folkehelsen, Negotia, Nettverk for kvinnelig befall, Norges Bygdekvinnelag, Norges Fiskarlag, Norges Lotteforbund, Redningsselskapet, Personellforbundet og K&F.

KFB arbeider for å være forberedt på det som skjer i morgen, ved å

- Spre opplysning om Norges totalforsvar og beredskap,
- Arbeide for å styrke det sivile swamfunns muligheter til å møte krisesituasjoner
- Søke å høyne og samordne medlemsorganisasjonenes innsats i fred eller krig
- Fremme samarbeidet mellom disse organisasjonene og beredskapsmyndighetene
- KFB vil arbeide for å gjøre det norske samfunnet mer robust og mindre sårbart i en krisesituasjon, med vekt på kvinnespektivet.

KFB arrangerer en rekke seminarer, møter og kurs. Hver kommune skal ha utarbeidet en sårbarhetsanalyse, og alle interesserte kan be om å få se den. Da vil du få vite hva som er mest sannsynlig at skal skje der du bor, og hva du bør gjøre for å avverge / forberede deg på det. I alle kommuner er det et beredskapsråd, og foreninger som vår K&F og KFB er aktuelle medlemmer av dette beredskapsrådet hvor du kan påvirke beredskapen i din kommune.

Anne-Lise påpekte også nytten av lokalkunnskap i krisesituasjoner som ved strømbrydd.

Hun viste frem bladet Trygge Samfunn som KFB gir ut fire ganger i året. Hvert nummer har et tema, og alle som ønsker det, kan få bladet

tilsendt GRATIS. Ta kontakt med oss i beredskapsutvalget eller direkte til KFB.

KFB har en rekke profileringsartikler og gaver, og deltakerne fikk brosjyrer, refleks- snappere, handlevognmynter, og kulepenn og kunne kjøpe førstehjelpsvesker.

K&F HILSEN V/ NESTLEDER ELDBJØRG GUNNARSSON

Hun hadde en god historikk, fortalte om stiftelsen av Kristiania Hjemmenes Vel i 1898, Stiftelsen av Hjemmenes Vels Landsforbund av initiativtaker Marie Michelet i 1915, Nordens husmorforbund dannet i 1920. Husmorforbundet var navnet til 1997 da det ble endret til K&F.

Nestleder trakk også frem alle samarbeidsorganisasjoner K&F har, bl.a. ACWW, Grønn Hverdag, FOKUS, Folk og Forsvar, og KFB, og redegjorde klart og greit for komiteene, utvalgene og studieforbundet folkeopplysning Populus. (Oversikten finnes nesten bakerst i bladet vårt Kvinner & familie)..

Eldbjørg fortalte at vi – etter at Toril S.Gravdal ga seg - har fått en engasjert ny ung redaktør Line Konstali, som har hatt mange artikler rettet mot småbarnsforeldre, men også av interesse for alle.

Hun redegjorde også for arbeidssituasjonen i sekretariatet i Oslo, og tok for seg aktuelle saker, fortalte at de er i en rekke møter, har mange uttalelser og konferanser.



Eldbjørg Gunnarsson.

Nestleder avsluttet med håp om at K&F vil få mange nye medlemmer.

Det ble utdelt Kvinner&familie-blader og brosjyrer. for K&Fs familiepolitikk.

Beredskapsutvalgets forslag til prinsippprogram v / Anne-Sophie Wingaard Bondeson Prinsippprogramkomiteens leder, Elisabeth Rusdal, ba beredskapsutvalget om å komme med innspill på prinsippprogrammet som omhandler beredskap. Utvalget er svært glade for å bli spurt, og har arbeidet med forslag til program.

Det var behov for tilføyelser da beredskapsbegrepet er endret. Egentlig omhandler det alt fra du står opp om morgenen, har behov for vann, strøm, mat, klær, transport, etc. til neste dag.

Beredskap er å være forberedt på det som kan skje i morgen, og det mest utenkelige kan skje.

Det har vi sett på seminaret og daglig rundt oss, leser i avisene og ser på TV.

Vårt håp er at medlemmer eller andre som er interesserte i hva K&F står for når det gjelder beredskap, skal kunne slå opp i prinsippprogrammet og se hva K&F mener, hva de enkelte lag kan arbeide med for å trygge seg, sine nærmeste, lokalsamfunnet og ”omgivelser”.

Utvalget består av Anne-Lise Johnsen, Bjarnhild Hodneland og leder for utvalget som la frem Forslaget er satt opp i to deler: først der vi påpeker farer, konflikter,

krisesituasjoner som kan oppstå, så hva vi mener K&F vil gjøre for å forberede oss på slike sårbarhetssituasjoner.

Vi ser at mange av emnene, som mat og kvinnespørsmål, også blir tatt opp av andre utvalg, men vi mener vinklingen er ulik. Det er forskjell på å arbeide for ernæringsmessig god mat, og påpeke behovet for å kunne lage mat på alternative kokeredskaper. Vi synes det er en styrke at flere utvalg tar opp samme hovedemne. Det viser at det er viktig sak å arbeide med.

Forslaget er oversendt prinsipprogramkomiteen, og vi var så heldige at vi hadde to medlemmer fra komiteen med på seminaret, nemlig Eldbjørg Gunnarson og Liv Jensen.

Vi vil legge frem forslaget på landsmøtet i høst, men håper å få det inn i bladet på forhånd slik at medlemmer, lag og kretser kan studere det og gjerne bruke det

Det var sent på dagen, og vi skulle forflytte oss til Briggen, noen hundre meter nærmere Bergen, så det ble ikke mye tid til diskusjon om prinsipprogrammet.

Om kvelden hadde vi en trivelig kveld i en salong på Briggen- vi bestilte pizza da det pga vannproblemene ikke kunne lages mat på stedet, og spiste frukt som var vasket et annet sted.



KFB FYLKESLEDER I HORDALAND, BJARNHILD HODNELAND Redegjorde for situasjonen i fylkesforumet Aktiviteten i Hordaland er imponerende, og vi som kom fra andre kretser fikk impulser. Det var flere fra fylkeskomiteen til stede.

Fylkesforumet i Hordaland har alle KFBs medlemsorganisasjoner representert i forumet.

Bjarnhild oppfordret medlemmene fra andre fylker/kommuner til å



Bergenshus Festningsmuseum.

engasjere seg i forumene og ta gjerne lederoppgavene også, man lærer enormt og får mange fine opplevelser.

Siste møte i Hordaland var vi gjester på Haukeland sykehus med adm. dir. Kvinsland som vert og foredragsholder. Vi hadde også med eget medlem som er ansatt i helsevern-etaten i Bergen kommune som fortalte om vaksinasjonen mot svineinfluensaen. Ellers var politiet med oss denne kvelden med tema ransbølge?

SØNDAG 21.03.10

Etter brunsj ble vi kjørt til Bergenshus festning og **Bergenshus Festningsmuseum like ved Bryggen i Bergen.**

I Festningsmuseet åpnet de i 2004 en utstilling som viser den rollen kvinner har hatt i forsvaret fra de eldste tider og frem til i dag, både individuelt og i fellesskap. Vi fikk se sentrale kvinner, som kronprinsesse Märtha, Astrid Nøkleby Heiberg, Ingrid Gjerde, men oppdaget at utstillingen må ajourføres mht. tidspunkt for når de levde og logoen til KFB.

Vi gikk over til Bergenshus Festningsmuseum hvor vi hadde en meget flink guide. Han loset oss gjennom alle rom i mange etasjer, forklarte – med ”klosser”- hvordan festningen hadde endret seg, takhøyden ble hevet og senket, rommene brukt til ulike formål.

Museet ble åpnet 9. april 2006 av Gunnar Sønsteby etter ti års arbeid. Det var kommandanten på Bergenshus som tok initiativ til at Magasinbygningen på Koengen kunne brukes



Utstilling på Bergenshus.

som museum, Bergen forsvarsforening fikk Stortinget til å bevilge midler, og det ble samlet inn penger slik at Magasinbygningen kunne omgjøres.

Bergenshus Festning var kong Øysteins Kongsgård på Holmen, så Kong Haakons Kongsgård, og utstillingen viser krigene mot Sverige om makten i Norden, Eske Bille og slaget på Bergen våg i 1665 m.m.

ARBEID SOM GATEPREST OG PSYKISK HELSE V/TOR BREKKEFLAT

Han har vært prest i Mariakirken i Bergen og arbeidet 12 år i Kirkens Bymisjon.

Kirkens Bymisjon i Bergen ble dannet i 1997, og han ble med fra 1998. De har 65 ansatte, 300 frivillige og 4 hovedavdelinger, bl.a. omsorgsbasen for prostituerte.

Der kan de få vasket tøy, få mat og seng.- det er seks rom, og de har 370 navn i gjesteboka.

Bymisjonen har som motto: ”Ingen er bare det du ser”, og det formidlet han til oss på en særdeles fengslende, tankevekkende og givende måte.

Han fortalte om hvordan det var å forlate en ”trygg” vanlig prestejobb,



Gateprest Tor Brekkeflat.

og starte ute på gaten med andakter og møte folk., og vi som var tilhørere, forstod godt at folk stopper opp på gaten og lytter til hva han sier! Gateprest Tor, som han kalles, står for raushet, og formante oss til å akseptere at for alle har livet opp- og nedturer. Vis alle respekt: Se etter ting, vent og ti still.

Ensomhet er det største problemet.

Hver julaften serverer de pinnekjøtt til alle som ønsker å komme, sist jul var det ca. 470 mennesker inne!

STORTINGETS UTENRIKS- OG FORSVARSKOMITE V/ KARIN STÅHL WOLDSETH

Akkurat søndag var det, på grunn av vulkanutbruddet på Island, stor usikkerhet om ca. 200 politikere kunne fly tilbake fra Island og



Generalsekretær i Folk og Forsvar, Monica Mattsson.

dermed Stortinget kunne settes mandag!

Hun har vært FrP's medlem i Familie- og Kulturkomiteen tidligere, og da hun begynte som sosialrådgiver i Familie- og Kulturkomiteen, jobbet hun så mye, at hun gikk på en smell.

Hun advarte oss og sa at vi måtte lære å si nei! Det er ikke vi kvinner så flinke til, men det er beredskap!'

Karin Ståhl Woldseth er en politiker som står på, for hennes dagsform var ikke god, men hun stilte opp for oss, og redegjorde godt for oppbygningen av U + F komiteen. Det er nitten medlemmer, en fra hvert parti er talsmann. De hadde arbeidet med to forsvarssaker siden oktober, bla. Styrkebidraget i Afghanistan og med redegjørelser. Av utenrikssaker er det spesielt saker som omhandler Island,

Iran og Afrika.

Budsjettet for 2010 viser nedgang for forsvaret og HV, hvilket hun sterkt beklaget og håpet at partiet med mer politisk makt å kunne endre. Hun viste til at tidligere sa man at (?) kunne holde stand i 24 timer til NATO kom , nå sier man at det kan 24 år.

Woldseth er opptatt av menneskerettigheter over hele verden, ikke minst i Romania og Afghanistan. Hun berømmet de frivillige organisasjonene som hjelper og mente det er ønskelig med en ren kvinnelig kontingent til Afghanistan.

Politikeren henstilte til oss å ta kontakt – partiet har åpne dører, telefoner, besøk henne gjerne på Stortinget. Hun tipset oss om å ta med et A4 ark, ikke en bunke ark, med det vi ville formidle.



Unni Kvamme og Karin Ståhl Woldseth i kantinen på Festnings-museet.

FOLK OG FORSVAR V/ GENERAL-SEKRETÆR MONICA MATTSSON K&F er en av de 73 organisasjonene som er tilsluttet Folk og Forsvar. Foreningen ble stiftet 1951 med formål om å samle de store landsomfattende organisasjonene i Norge til et felles Opplysningsarbeid om norsk forsvar og sikkerhetspolitikk. Det var et enstemmig vedtak i Stortinget .Det gis ut 4 blad i året.

De arrangerer en rekke kurs og studieturer til spennende steder, som Brussel og Balkan.

Vi var så heldige å få selveste generalsekretær Monica Mattsson som foredragsholder, og hun informerte oss engasjert og dyktig om beredskaps-situasjonen i inn- og utland.

Hun tok for seg kraftsituasjonen i Norge, utbyggingen i nord, kampen om delelinjene, aktørene i samfunns-sikkerhet: blålysene = akuttetatene, kommune – fylkesmannen, DSSB, frivillige organisasjoner, sivilforsvaret, politiets sikkerhetstjeneste, nasjonal sikkerhetsmyndighet, fagDEP, statministerens kontor, fregatter, helikoptere, HV.

Prinsippene for organisering av krisehandling er: likhet, nærhet og ansvar.

Ved ulykker er det oftest få personer involvert, mens det ved katastrofer er mange som blir berørt.

I Norge skaffer vi oss kraft mest av vann og bruker ikke mye gass, men vi eksporterer gass til mange land i Europa, som Frankrike og England. Hver femte husholdning i Frankrike får gass fra Norge. Mattsson mente at vi var lite utsatt for sabotasje på våre gassverk i den hensikt å skade Norge, men et land som er i konflikt med et av våre eksportland, kan være interessert i å ødelegge våre gassverk for å skade ”fiendelandet”.

Hun viste oss den nye logoen og det nyutgitte Sikkerhetspolitiske leksikon 2010.

Mattsson ble takket for den store støtten Folk og Forsvar har gitt oss til seminaret og overrakt den samme gaven som de andre gjesteforeleserne: Den kombinerte blomstervasen og lysestaken med K&F's logo.

Seminaret ble avsluttet av leder, som takket Bjarnhild for hennes innsats, og alle deltakerne for trivelig samvær og engasjement, og håpet de hadde fått inspirasjon til videre beredskaps-arbeide.

Evaluerings skjemaene ble levert, og ga oss bl.a. svar på hva deltakerne ville vite mer om på et senere seminar. Noen ga uttrykk for at en søndag til mandag ville være greiere seminardager.

Oppropsskjemaene til studiekurset ble samlet inn for å sendes til Populus. Vi anbefaler andre å bruke mange timers opplæring, som kurs eller seminar som et studiekurs!

Tusen takk for alle gaver!

LISTEN ER Å JOUR FREM TIL 1.4.2010.

GAVEKONTOEN ER FORTSATT ÅPEN FOR NYE INNBETALINGER.

2009	Landsstyret	930
	Oslo krets	62 000
	Øvre Buskerud krets	1 000
	Akershus krets	1 800
	Raufoss Kvinne- og Familielag	500
	Grindvoll og Lunnder Kvinne- og Familielag	1 000
	Stavanger Kvinne- og Familielag	50 000
	Kleive Kvinne- og Familielag	500
	Rørdal Kvinne- og Familielag	1 000
	Vestfold krets	2 000
	Tertnes Kvinne- og Familielag	35 000
	Kvernes Kvinne- og Familielag	500
	Jevnaker Kvinne- og Familielag	1 000
	Gjørvik Kvinne- og Familielag	50 000
	Skien Kvinne- og Familielag	4 000
	Oppdal Kvinne- og Familielag	3 000
	Kjellaug Risøy	4 000
	Storebø Kvinne- og Familielag	1 000
	Sum gaver til Forbundet	159 230
2010	Sandøy Kvinne- og Familielag	700
	Vågstranda Kvinne- og Familielag	1 000
	Myrvåg Kvinne- og Familielag	1 000
	Nesjestranda Kvinne- og Familielag	1 000
	Skodje Kvinne- og Familielag	1 000
	Molde Kvinne- og Familielag	1 000
	Nerlandsøy Kvinne- og Familielag	1 000
	Valderøy Kvinne- og Familielag	1 000
	Tresfjord Kvinne- og Familielag	500
	Dryna Kvinne- og Familielag	500
	Haugsbygda Kvinne- og Familielag	1 000
	Kleive Kvinne- og Familielag	500
	Løset og Håset Kvinne- og Familielag	1 000
	Harstad Kvinne- og Familielag	5 000
	Sum gaver til Forbundet	16 200

Stallo og sølvmånen

“Kem har ikkje undra seg over månen? Denne vakre, blanke skiva som har så mye kraft at den kan flytte all verdens hav.”



Eirin Edvardsen er i sitt rette element. Trommene dundrer i bakgrunnen. Stemmen skifter mellom høyt og lavt toneleie. Jeg ligger i sofaen hjemme i min stue, men det føles som om jeg sitter i en samisk lavvo. Rundt et leirbål. Det er kaldt. Vinter og snø. Men vi sitter og holder varmen. Fellesskapet er unikt rundt leirbålet. Jeg ligger i min sofa, men det føles ikke slik. Jeg hører et eventyr som er velkjent i den samiske verden. For det er nettopp det fortellingen om Stallo og sølvmånen skal formidle. En kulturarv vi kjenner lite til. De samiske eventyr. Norge har sin egen urbefolkning og det er på tide vi blir kjent med denne!

Stallo-figuren er en gammel samisk myte. Noen steder beskrives han som en spøkelsesaktig ånd. Andre steder som et stort og stygt troll. Samiske barn vet derimot at Stallo ikke er snill. Han er farlig og man skal passe seg for ham. Enda verre er hans kone, Luttak. Også kalt “Dronningen.” Hun er selve symbolet på ondskap. Navnet hennes betyr Veggulsa og hun bærer det med rette. Med et jernrør suger hun blod ut av mennesker. Hun trenger bare rope på røret, så kommer det.

“Stallo og sølvmånen” er lydbokversjonen av figur – og fortellerforestillingen “Stallo sover



ikke når sølvmånen skinner.” Den Lulesamiske bokbussen i Tysfjord kommune sendte forespørsel om forestillingen som ble vist ved skoler i Nord-Salten og Nord-Sverige.

Fortellingen handler om en liten jente som blir fanget av Stallo. Denne form for eventyrfortelling finnes i andre sammenhenger. Vi kjenner til Davids kamp mot Goliat i Bibelen. Frodo i Ringenes Herre. Møtet mellom det gode og det onde. Det lille, svake menneske mot det enorme, destruktive og ondskapsfulle. Som alltid vinner godheten til slutt. Heldigvis.

Med et våkner jeg. Jeg sitter ikke lenger i den samiske lavvoen på vidda. Jeg er tilbake i en tre-roms i Oslo. Men takk for turen, Eirin! Jeg reiser mer enn gjerne tilbake til en verden jeg ønsker å bli bedre kjent med.



Kvinneraseri over FN

AV TORILD SKARD,
LEDER NORSK KVINNESAKSFORENING

Vi strømmet til New York for å markere 15 års dagen for Beijing-plattformen. I 1995 lovet verdens regjeringer å gi kvinner makt og rettigheter på linje med menn. Nå skulle FNs kvinne-kommisjon (CSW) gjøre opp status.

I følge pakten representerer FN "vi, de forente nasjoners folk". Sia 1945 har regjeringsorganer og representanter for det sivile samfunn samarbeidet nært. CSW har hatt tett kontakt med de internasjonale kvinneorganisasjonene som har deltatt på CSWs møter og samtidig holdt egne møter i New York. Denne gangen var vi flere enn før. Tusener.

Og FN hadde problemer, fordi bygningen var under oppussing. Et midlertidig hus ble reist, men det var trangt. Og vanskene stoppet ikke der.

Selv vi som hadde meldt oss på i god tid, fikk en sjokkartet velkomst. Vi fikk ikke saksdokumenter på papir, men måtte laste dem ned fra Internett. Og i FN var det lite tilgang til PC'er og printere. Overalt sto vi i kø. Noen ventet opptil 9 timer på adgangstegn. Møterom var overfylt, og konferanse-rom manglet oversettelse. FN-ansatte gjorde sitt beste, men det manglet penger, og særlig kvinnearbeidet hadde lite å rutte med. Mange organisasjoner, fra den internasjonale fagforeningsunionen til foreningen for kvinner i utvikling, laget resolusjoner der de uttrykte sin

misnøye. Folk fra hele kloden hadde satset tid og ressurser for å komme til New York, få kontakt med myndighetene og bidra til å bringe verden framover. Så opplevde de hindringer og en mangel på respekt som gjorde en effektiv deltaking umulig.

For de frivillige organisasjonene ble det spørsmål om de skulle ha sin rettmessige plass som samarbeids-partnere i FN-systemet: om den sosiale dialogen skulle være en realitet, folk skulle høres og delta aktivt i gjennomføringen av vedtak og resolusjoner?

Det var generelt mangel på informasjon. Mange regjeringer (også den norske) laget rapporter til CSW uten å trekke inn frivillige organisasjoner. I New York ble uttalelsen om Beijing + 15 skrevet på forhånd og vedtatt på CSWs andre dag uten mulighet for organisasjoner – eller CSW-medlemmer – til å medvirke. Det var bare fem generelle punkter. Regjering-ene bekreftet Beijing-plattformen, ønsket framsteg velkommen og lovet å arbeide videre. De understreket at Beijing-plattformen var viktig for å nå FNs tusenårsmaal og kravene i kvinnekonsensjonen, og oppfordret FN og frivillige organisasjoner om å øke innsatsen.

Av mange ble teksten oppfattet som et tilbakeskritt. Det manglet engasjement. Det var ingen forpliktelse til å sette i gang nye tiltak. Ingen løfter om ressurser. Matvare-, energi-, finans- og omsorgskrisene, klimaendringene,

internasjonaliseringen av konflikter, den vedvarende fattigdommen blant kvinner og kampen om kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter, samt HIV/AIDS, ble forbigått i taushet. I stedet for en global visjon om rettferd, likhet, utvikling og fred, virket det som regjeringene hadde avpolitisert og utvannet hele Beijing-plattformen.

Det ble sagt at politiske motsetninger gjorde det umulig å få til en bedre uttalelse. Men den ble ikke forhandlet i CSW. Der ble det arrangert en rekke debatter uten vedtak. Etter initiativ fra medlemsland ble det også vedtatt noen resolusjoner. De beklaget forholdene for palestinske kvinner, krevde økte tiltak mot mørdredød, omskjæring og HIV/AIDS og styrking av kvinners økonomiske stilling. Vel og bra, men svært begrenset.

I mange år ble FN oppfattet som kvinnebevegelsens allierte. Er det nå slutt? Det var store problemer også under klimamøtet i København. Det representerer en reell utfordring at antall frivillige organisasjoner har økt så sterkt. Samarbeidsformene må endres mellom FN og representanter for det sivile samfunn for å få til en fruktbar dialog. Men det er mulig å få til – hvis viljen er tilstede hos verdens regjeringer. Eller skal FN ikke lenger bestrebe seg på å representere "vi, de forente nasjoners folk", og slett ikke kvinnene?

(Imlegget har også vært trykket i Dagbladet.)

STØTTEANNONSER



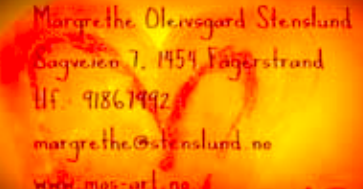
EVAS STØTTESENTER
Sentral for seksuelt misbrukte kvinner og menn
<http://www.evas-stottesenter.no/>



SJÅTIL & FØRNÆSS
Arkitekter og rådgivende ingeniører
www.sogf.no



Vi gjør det DU ikke har tid til.
Kontakt oss på 911 50 990
www.virtualassistant.no



Margrethe Oleivsgard Stenslund
Sagveien 7, 1454 Fagerstrand
tlf. 91867992
margrethe@stenslund.no
www.mas-art.no

Støtte til K&Fs prosjekter i 2010

Ved å støtte K&F's prosjekter i Kenya, Uganda og Romania er du med å gi kvinnene her et bedre liv gjennom utdanning og arbeid samt etablering av egne bedrifter.

K&F'S PROSJEKTER 2010 ER:

1. GADECE, Kenya – Juridiske rettigheter for kvinner
2. COWA, Uganda – Yrkesutdanning for unge jenter
3. MAFA, Uganda – Kvinnelige bønder
4. Sibiu, Romania – Krisesenter for voldtatte og mishandlede kvinner.

For prosjektene i Kenya og Uganda må K&F selv dekke 10 % av søknadsbeløpet.

Vi trenger deres hjelp for å komme i mål.

Bidrag kan sendes: Konto nr. 6034.05.35451 v/Anne Marit Hovstad

Fjæreveien 161, 4885 Grimstad

NB! Husk å merke innbetalingen med det prosjektet du ønsker å støtte!



Aktiviteterforbarn

Aktiviteter for barn
i hele Norge
samlet på ett sted



www.aktiviteterforbarn.no

Gi TRIPP TRAPP til et barn du er glad i

Med Dåpsklubben TRIPP TRAPP får barna gode bøker og musikk rett hjem i postkassa. Her blir de kjent med Bibelens fortellinger, aftenbønner og mange fine barnesanger. Bøker på bokmål og nynorsk.

- For barn fra 0 til 12 år
- Ingen krav til minstekjøp
- Tilbud om 3 pakker årlig

**Populær
fadder-
gave**

**DÅPSKLUBBEN
TRIPP TRAPP**

TRIPP TRAPP drives av IKO-Forlaget AS
Telefon 22 59 53 00 E-post ordre@iko.no

Flere velkomstgaver finner du på www.tripptrapp-klubben.no

GRATIS

Velg
gratis
gave



Noahs ark
Verdi 228,- 0-3 år

GRATIS 2



Sangboksen min
Verdi 295,- 1-5 år

GRATIS 3



Mest fest CD
Verdi 179,- 6-12 år

Du betaler kun 45,- for forsendelsen

Jeg ønsker medlemskap i
Norges Kvinne- og Familieforbund

Ja!

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Lokallag:

E-post:

INNMEDELINGEN SENDES:
Norges Kvinne- og
Familieforbund
Øvre Slottsgt. 6, 0157 Oslo
Tlf.: 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99

Materiell fra Norges Kvinne- og Familieforbund

TILBUD !

- ☐ Handlenett, sort m/hvitt trykk før kr. 75,- nå kr. 50,-
- ☐ Nett i bomull m/skulderhank, sort m/hvitt trykk kr. 40,-
- ☐ T-skjorte hvit m/lite farget emblem før kr. 130,- nå kr. 60,-
- ☐ Collegengenser, blå, lite farget emblem før kr. 250,- nå kr. 50,- pr. stk.
- ☐ Liten duk, oransje med sort emblem, 52x52 cm. kr. 35,-
- ☐ Aktivitetskalender før kr. 100,- pr. stk. nå kr. 25,- pr. stk.
- ☐ Sangbok før kr. 75,- nå kr. 50,-
- ☐ Melodibok før kr. 75,- nå kr. 50,-

PROFILERINGSARTIKLER MED EMBLEM: NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Pulsvarmere (E) kr. 200,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. M, L kr. 130,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. XL, XXL kr. 130,-
- ☐ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. kr. 130,-
- ☐ Smykkenål i sølv kr. 395,-
- ☐ K&F-pin kr. 16,-
- ☐ Bordfane m/farget emblem kr. 90,-
- ☐ Stativ til bordfane kr. 100,-
- ☐ Lagledernål kr. 190,-
- ☐ K&Fs skrivebok m/linjer kr. 50,-

ARTIKLER FRA MAGNOR GLASSVERK M/EMBLEM: NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Nyhet ! Telysestake, hvit og blank m/emblem kr. 190,-
- ☐ Liten krystallskål (A) 20 cl. kr. 280,-
- ☐ Krystallskål (A) 125 mm. kr. 450,-

SKRIVEPAPIR, KONVOLUTTER O.L. M/EMBLEM: NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Skrivepapi m/emblem A4, farger, 50 ark kr. 100,-
- ☐ Skrivepapi m/emblem A4, sort/hvit, 50 ark kr. 50,-
- ☐ Møteplakat, A4. 4 farger 50 stk. kr. 100,-
- ☐ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. kr. 60,-
- ☐ Diplom, A4, kr. 15,-
- ☐ Etiketter, 48 stk. kr. 30,-
(kan brukes på gammelt materiell)

HEFTER, BØKER, TRYKKSAKER

- ☐ Diktsamling, Til en søster, Toril S. Gravdal, kr. 100,-
- ☐ Bok, Tilbake til livet, Toril S. Gravdal, medlemspris kr. 150,- bokhandlere 126.75
- ☐ Bok, Bitch eller Martyr, – økonomisk overlevelsesguide for kvinner, Siw Ødegård -- kr. 225,- inkl. porto
- ☐ Diktsamling, Mosaikk, Helene Freilem Klingberg kr. 125,-
- ☐ Diktsamling, Hold drømmen levende, Helene Freilem Klingberg kr. 130,-
- ☐ Diktsamling, Hulter til bulter, Bente Nygård kr. 80,-
- ☐ Bok, Gøy på landet, Anne Enger kr. 95,-
- ☐ Bok, M. Bolstad: "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" kr. 80,-
- ☐ Sangbok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Melodibok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Vedtekter kr. 35,-
- ☐ Tillitskvinnemappen, hele kr. 150,- innhold kr. 90,- perm kr. 60,-
- ☐ Prinsippprogram inkl. studieplan kr. 55,-

INFORMASJONSMATERIELL

- ☐ Liten folder med pins "Ja til omsorg..." kr. 20,-
- ☐ Organisasjonskurs, gratis
- ☐ Tidligere numre av medlemsbladet: Gratis
- ☐ Folder: "Hvordan kan du støtte arbeidet for en bedre familiepolitikk..." Gratis
- ☐ Brosjyre "Frihet til å velge" (tidl. Hvem vi er, hva vi står for). Gratis
- ☐ Løpeseddel: "Familiens fremtid – vårt felles ansvar" gratis
- ☐ Handlingsplan 2008, gratis
- ☐ Innmeldingsskjemaer, gratis

ANNET MATERIELL FRA K&F

- ☐ Luftrenser Fresh Air (stor) kr. 8 995,50
- ☐ Luftrenser Ecobox (liten) kr. 4 045,50
- ☐ Massasjeapparat kr. 500,-
- ☐ Tillitskvinnebevis kr. 5,-
- ☐ Plakat m/emblem 50x65 cm. gratis
- ☐ Abonnement på Sentral-og Landsstyrepptokoller (pr.år) kr. 250,-

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger. Ja, vennligst send meg de varene jeg har krysset av.



Navn/lag:

Adresse:

Postnr./-sted:

Vi ber om å motta materialet innen:

Kupongen sendes:

Norges Kvinne- og Familieforbund
Øvre Slottsgt. 6, 0157 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

Fax: 22 47 83 99

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

For å gi Norges Kvinne- og Familieforbunds medlemmer en full oversikt over hvem som sitter i sentralstyret, landsstyret og sentrale komiteer og utvalg, bringer vi her en liste over K&Fs tillitskvinner.

SENTRALSTYRET

Fungerende forbundsleder

Grete Nordbæk
Grønlandsgutua 10, 2408 Elverum
Tlf. 62 41 30 80 (P)
Tlf. 97 06 10 98 (m)
E-post: greno10@online.no
E-post: grete@kvinnerogfamilie.no

1. Nestleder

Eldbjørg Gunnarson
Morvikbrekkena 31, 5124 Morvik
Tlf. 55 53 11 94 (P), 55 58 29 70 (a)
Tlf. 97 98 37 91 (m)
E-post: eldbgu@online.no

Medlem

Wenche Hoel
Vollstad, 9419 Sørvik
Tlf. 91 16 34 49 (m)
E-post: we.hoel@gmail.com

Medlem

Gunn Evjen
Evjen, 8056 Saltstraumen
Tlf. 94 83 11 12 (m)
E-post: gunnda@live.no

Medlem

Anne Enger
Oppenvegen 429, 2740 Roa
Tlf. 61 32 28 20
E-post: a-enger2@online.no

Medlem

Wenche Berg Stuenes
6453 Kleive
Tlf. 71 24 23 98
E-post: wstuenes@online.no

1. Varamedlem

Trine Bertram Hagen
Grindvollstubbene 8, 1925 Blaker
e-post: trine.hagen@tele2.no
Tlf. 63 82 94 23 (m) 41 29 83 85

2. Varamedlem

Else Marie Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 86 88 (p), 95 09 81 00 (m)
E-post: else.angeltveit@online.no

KRETSLEDERE

Akershus

Liv Holst
Kirkeveien 56c, 1395 Hvalstad
Tlf. 66 84 66 10, 95 77 54 34 (m)
E-post: livholst@online.no

Aust-Agder

Else Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 86 88 (p), 95 09 81 00 (m)
E-post: else.angeltveit@online.no

Bergen/Midthordland

Randi Støre Gjerde
Myrdalsskogen 123, 5117 Ulset
Tlf. 55 19 23 72
E-post: randi61gjerde@gmail.com

Finnmark

Hedvig Hansen
Pb 142, 9770 Mehavn
Tlf. 95 18 35 28 (m)

Hedmark

Anne Lise Bryhn
Mogopveien 23, 2409 Elverum
Tlf. 62 41 70 53
E-post: al.bryhn@tele2.no

Hordaland

Torill Handal
Tangeråshagen 11A, 5630 Strandebarm
Tlf. 40 84 06 22 (m)
E-post: torillhandal@gmail.com

Hålogaland

Margaret Enger
Gjervollen 5, 8050 Tverrlandet
Tlf. 75 53 26 65, 97 46 21 66 (m)
E-post: engulf@online.no

Nedre Buskerud

Laila Nordby
Spinnerisletta 95, 3057 Solbergelva
31 90 28 12 (p*), 41 63 60 84 (m)
E-post: laila_nordby@c2i.net

Nordmøre

Anne-Lise Johnsen
6494 Vevang
Tlf. 71 29 81 56 (p), 71 29 61 84 (a),
71 29 60 70 (**)
E-post: kirkeverge@eideprestegjeld.no

Nord-Trøndelag

Anne M. Eggstøl
Langbakken 6, 7800 Namsos
Tlf. 74 27 38 43 (p), 91 69 39 20 (m)
E-post: anne.eggstol@ntebb.no

Oppland

Wenche Rolstad
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
Tlf. 61 33 41 18 (*), 40 24 48 96 (m)
E-post: wrwenche@gmail.com

Oslo

Elisabeth Stubergh Nielsen
Basaltveien 53, 1359 Eiksmarka
Tlf. 67 14 52 43 (p), 90 04 17 47 (m)
E-post: elistuni@online.no

Rogaland

Ingebjørg Rasmussen
Anton Brøgersgate 15, 4041 Hafrsfjord
Tlf. 51 55 62 51 (p), 98 82 40 18(m)
E-post: ira-1@broadpark.no

Sogn og Fjordane

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf. 57 67 82 29 (p), 97 51 59 71 (m)
E-post: sonja@kjoerlaug.com

Sunnmøre og Romsdal

Vigdis Løseth
Groven, 6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 26 32 35 (a),
91 59 05 73 (m)
E-post: vigdis.loseth@mimer.no

Sør-Trøndelag

Berit Kaarsberg Fossum
Marie Michelets vei 6, 7045 Trondheim,
Tlf. 73 91 87 33 (p), 99 25 45 09 (m)
E-post: beritkf@frisurf.no

Telemark

Svanhild Haugen
Lundsåsen 22, 3719 Skien
Tlf. 35 54 21 78
E-post: svanhild.haugen@hotmail.com

Vest-Agder

Eva Ousbey
Nesevn. 38, 4514 Mandal
Tlf. 38 26 58 00 (p)
E-post: ousbey@online.no

Vestfold

Else-Björg Andersen
Urdsgt. 1B, 3182 Horten
Tlf. 33 07 49 94, 92 08 55 47 (m)
E-post: elsban@online.no

Østfold

Sølvi Skram Vedø
Briskeveien 11
1712 Grålum
Tel 69 14 00 12, 90 16 13 99 (m)
E-post: solvi.skram.vedo@nordea.no

Øvre Buskerud

Bente Kaugerud
3359 Eggedal
Tlf. 32 71 47 84 (p)*, 41 43 01 20 (m)
E-post: bkkaug@online.no

KOMITEER

Finanskomiteen

Brynhild Loe Arntzen (leder)
Kvernes, 6530 Averøy
Tlf. 71 51 42 06

Vedtektskomiteen

Haldri Karin Engenes
5437 Finnås
Tlf. 53 42 52 24 (p), 90 51 62 79 (m)
E-post: haken.engeres@c2i.net

Valgkomiteen

Edel Mikkelsen (leder)
Flotmyrgaten 149, 5527 Haugesund
Tlf. 52 73 70 67 (p), 52 74 30 00 (a),
90 62 77 35 (m)
E-post: emikk@online.no

Prinsippprogramkomiteen

Elisabeth Rusdal (leder)
Skogveien 41, 1368 Stabekk
Tlf. 67 51 75 96 (p), 91 32 81 64 (m)
E-post: elisabeth@rusdal.com

Miljø- og forbrukerutvalget

Vigdis Løseth (kontaktperson)
6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 24 28 73 (a)
E-post: vigdis.loseth@mimer.no

Internasjonalt utvalg

Kristin Hansen (leder)
Ospev 3, 6854 Kaupanger
57678530 (p), 90564730 (m)
E-post: kristin.hansen@eninvest.net

Anne Marit Hovstad (prosjektleder)

Fjæreveien 161, 4885 Grimstad
Tlf. 37 04 14 48 (a), 95 87 79 09 (m)
E-post: annemarit@hovstad.com

Beredskapsutvalget

Anne-Sophie Bondeson (leder)
Grindveien 4, 1640 Råde
Tlf. 69 28 45 32 (p), 95 89 87 11 (m)
E-post: bondeson@yahoo.no

Nordens Kvinneforbund

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf. 55 67 82 29 (p), 97 57 59 71 (m)
E-post: sonja@kjoerlaug.com

Håndverkstedet for barn og unge

Marit Takvam
Seimskleiva 6, 5260 Indre Arna
Tlf. 93 06 56 38 (m)
E-post: hengrik@hengrik.no

Populus - studieforbundet folkeopplysning

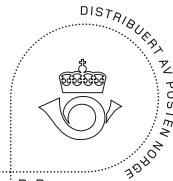
Pb 9188 Grønland, 0134 Oslo
Tlf. 24 14 11 50
E-post: populus@populus.no

Sekretariatet

Øvre Slottsgate 6
0157 Oslo
Tlf. 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no
www.kvinnerogfamilie.no

B Returadresse:
Norges Kvinne- og Familieforbund
Øvre Slottsgate 6
0157 OSLO

B-Economique
NORGE



Norges Kvinne- og Familieforbund

Norges Kvinne- og Familieforbund (K&F) er en landsdekkende partipolitisk uavhengig organisasjon med 22 kretser, rundt 350 lokallag og ca. 5000 medlemmer. K&F er en del av et stort nasjonalt og internasjonalt kvinnenettverk. K&F er tilsluttet:

- Nordens Kvinneforbund
- Associated Country Women of the World (ACWW), tilknyttet FN og med medlemmer i 60 land.
- FOKUS, Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål, nasjonalt kompetanse- og ressurscenter

Norges Kvinne- og Familieforbund jobber helhetlig for en bærekraftig samfunnsutvikling. Våre fire hovedsatsningsområder er:

- KVINNEPOLITIKK
- FAMILIEPOLITIKK
- MILJØ- OG FORBRUKERPOLITIKK
- INTERNASJONALT ARBEID

FAMILIENS FRAMTID

– vi trenger deg som medlem!

Vil du bli medlem og støtte vårt viktige arbeid?
Ta kontakt: post@kvinnerogfamilie.no
Telefon 22478380

www.kvinnerogfamilie.no